

ΙΛΙΞΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΙΔΕΑ

Το να νικά κανείς
τον εαυτό του
Είναι η πρώτη και η άριστη
απ' όλες τις νίκες.
Το να νικιέται δε
από τον εαυτό του,
Είναι το πιο ταπεινωτικό
απ' όλα.

Πλάτων (Νόμοι)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	Σελ.
Η. Βλαχόπουλου: Οι Μεγάλες Αρετές.....	1
Αφιέρωμα στην Ολυμπιακή Ιδέα.....	3
Γ.Σιβρής: Αιώνιο Πνεύμα Αθάνατο.....	4
Κ. Παλαμάς: Ο Ολυμπιακός Ύμνος.....	8
Δημ. Ιωαννίδη: Η Ολυμπία	9
Η Αρχαία Ολυμπία.....	12
Τ. Δόξας: Το Φως της Ολυμπίας	15
Phil Cousineau: Το Αληθινό Πνεύμα του Αθλητισμού και τον Μεγάλον Αγώνα	18
Α. Μαβίλης: Καλλιπάτειρα	34
Οι Έλληνες Ολυμπιονίκες (Αθήνα 2004)	35
Ε. Λέτσερις: Η Λαμπερή Μάχη	37
ΑΠΟ ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ	
Ε. Μπλαβάτσου: Θεοσοφία και Εκπαίδευση	46
Κ.Γρηγοριάδης: Πέτρος Γράβιγγερ	52
Ιφ. Κασταμονίτη: Πόπολ. Βον. Το Ιερό Βιβλίο των Κιτσέ Μάγια.....	54
Πρόγραμμα Ομιλιών.....	61
Μεταξύ μας.	63

Με χαρά πληροφορούμε τους αναγνώστες μας ότι μπορούν να επισκεφθούν την ιστοσελίδα της Θεοσοφικής Εταιρείας στην διεύθυνση:

www.theosophicalsociety.gr

Η ιστοσελίδα είναι γραμμένη σε δύο γλώσσες – Ελληνικά και Αγγλικά. Αν και βρίσκεται αζόμενη υπό κατασκευή, αρκετά τμήματά της είναι ήδη On Line. Περισσότερες πληροφορίες θα βρείτε στη διεύθυνση
webmaster@theosophicalsociety.gr

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήνα Τηλ. 210 36.20.702 - 210 36.10.961

Fax: 210 36.10.961

www.theosophicalsociety.gr

email(περιοδικού): ilisos@theosophicalsociety.gr

email(Εταιρείας): info@theosophicalsociety.gr

Διανέμεται δωρεάν εις τα μέλη

Ιδρυτής + ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Θεοσοφική Εταιρεία εν Ελλάδι

Διευθυντής: Γεώργιος Σιβρής

Επιμέλεια ύλης: Κρ. Ιωαννίδου, Ιφ. Κασταμονίτη

Έτος 48ον, Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος 2004, Τεύχος 257

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΑΡΕΤΕΣ

Π. Βλαχόπουλου

Η παγκόσμια ιστορία από τα βάθη των αιώνων αναφέρει χιλιάδες ανθρώπους, που με μόνη τη θέληση και μ' άλλες μεγαλειώδεις αρετές κατόρθωσαν να πραγματοποιήσουν μεγάλα έργα σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Οι κυριότερες μεγάλες αρετές, που πρέπει ν' αναπτύξει κάθε άνθρωπος για

την επιτυχία στη ζωή είναι η θέληση, η συγγέντρωση, ο ενθουσιασμός, η αυτοκυριαρχία, η αυτό-εκτίμηση, η ετοιμότητα και η εγκράτεια.

Η θέληση είναι η δύναμη, που κάθε ιδέα μεταβάλλεται σε πράξη. Εάν δεν προηγείται της θέλησης η επιθυμία, δεν μπορούμε να επιτύχουμε το σκοπό μας. Πολλές φορές γίνεται σύγχυση μεταξύ θέλησης και πείσματος. Εάν είσατε βέβαιοι ότι ο σκοπός που θέλετε να επιτύχετε είναι καλός, τότε επιτρέπεται το πείσμα, εάν όχι αποβαίνει ελάττωμα.

Η συγγέντρωση είναι η ικανότητα εκείνη, που πρέπει να γνωρίζει κάποιος για να κατευθύνει τις σκέψεις του, χωρίς να τον απασχολεί κανένα άλλο γεγονός. Είναι δηλαδή η συγγέντρωση το αντίθετο της αδράνειας, που όπως είναι γνωστό καταστρέφει τόσους και τόσους ανθρώπους. Για να πραγματοποιηθεί η συγγέντρωση απαιτείται προσοχή και επιμονή.

Ο ενθουσιασμός είναι η ιδιότητα εκείνη, που πρέπει να έχουμε πεποίθηση στην επιτυχία. Οι μεγάλοι προφήτες που κατορθώσανε να εξυψώσουν την ψυχή του λαού, το πέτυχαν αφού πίστευαν οι ίδιοι.

Η αυτό-εκτίμηση είναι η μεγαλύτερη αρετή, που μ' αυτή γνωρίζει ο άνθρωπος ποιος είναι και τι μπορεί να κάνει. Δεν πρέπει ποτέ να μας κάνουν μεγάλη εντύπωση τα εγκώμια, ούτε η περιφρόνηση.

Η ετοιμότητα είναι η δύναμη της αμέσου δράσεως όταν παίρνουμε ορισμένες αποφάσεις. Δεν πρέπει να συγχέουμε την ετοιμότητα με τη βιασύνη που δεν απαιτεί καμιά σκέψη.

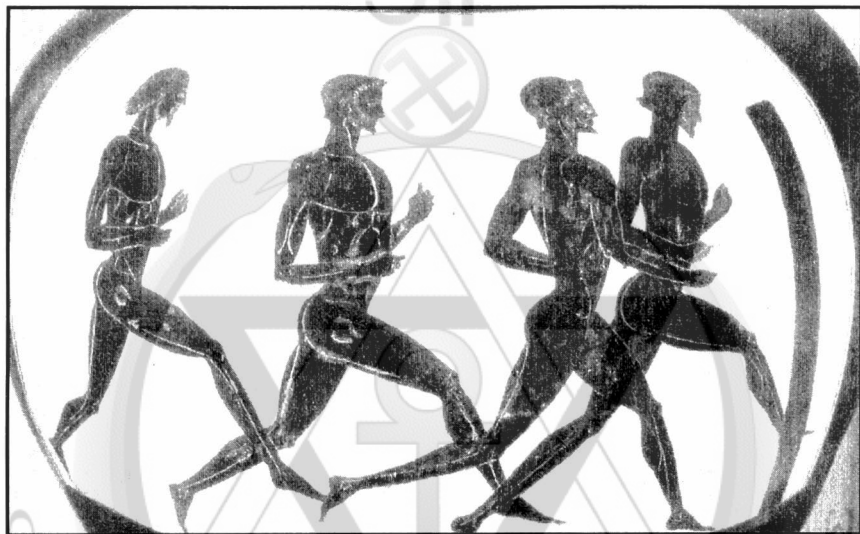
Η εγκράτεια είναι εκείνη, που χαρακτηρίζει όλους τους μεγάλους πνευματικούς ανθρώπους, που την κάμανε νόμο και υπακούσανε τυφλά σ' αυτή. Η εγκράτεια στα λόγια, στις κινήσεις, υποσχέσεις, σκέψεις και συγγιήσεις είναι η μεγαλύτερη αρετή, που ο άνθρωπος ανυψώνεται στα ανώτατα πνευματικά επίπεδα.

(Από το βιβλίο «Η Ομορφιά χωρίς Τέλος», που ενεργώς μας χάρισε ο συγγραφέας και συνδρομητής του ΙΑΙΣΟΥ)

Αφιέρωμα στην ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΙΔΕΑ

Ύστερα από 108 χρόνια (1896 – 2004), οι Ολυμπιακοί αγώνες επέστρεψαν στη γενέτειρά τους την Ελλάδα (Αύγουστος 2004), για τη φετινή διεξαγωγή τους. Αυτή τη φορά η Ολυμπιακή Φλόγα άναψε για την Αθήνα! Το ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΦΩΣ γύρισε όλο τον κόσμο μεταφέροντας την Ειρήνη και την Αρετή της Αρχαίας Ελλάδας. Η 28η Ολυμπιάδα, η Ολυμπιάδα της Αθήνας, έδειξε ότι σ' αυτόν εδώ τον τόπο κατοικεί αυτός ο λαός, “ο μικρός, ο μέγας” που λέει ο Ελύτης. Ο λαός που και σήμερα μπορεί να κάνει θαύματα γιατί έχει ρίζες, έχει ιστορία, έχει ιδανικά, έχει ψυχή. Το περιοδικό μας γιορτάζει την επιστροφή τους με το παρακάτω αφιέρωμα:

ΑΡΧΑΙΟ ΠΝΕΥΜΑ ΑΘΑΝΑΤΟ

Γ. Σιβρηής

Βαρύ πέπλο μυστήριου καλύπτει τη φύση και την προέλευση των Ολυμπιακών Αγώνων, των οποίων το εσωτερικό νόημα είναι ανθρωπίνως σχεδόν απροσπλάστο.

Η αρχή της ιδρύσεώς τους είναι χρονικά απροσδιόριστη και χάνεται στα βάθη των αιώνων.

Κατά μία εκδοχή η αρχή αυτή ανάγεται στους μυθικούς χρόνους. Ιδρυτής τους ελέγето ο Ιδαίος Ηρακλής, όστις κατά τον μύθον είχε παραστεί στην γέννηση του Διός εντός του σπηλαίου, της Ίδης. Αλλά και ο άλλος συνώνυμός του και θαυμαστός ήρωας της ελληνικής μυθολογίας, ο υιός της Αλκμήνης Ηρακλής, ετέλεσε αγώνες, κατά την παράδοση, μετά την επιτυχή περάτωση του άθλου προς κάθαρση της κόπρου του Αυγείου. Θα μπορούσαμε να πούμε χωρίς καμία αμφιβολία ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην αρχική πνευματική τους όψη, ήταν μία από τις ενδοξότερες σελίδες του Αρχαίου Ελληνικού Πολιτισμού.

Συνδέοντο, όπως είδαμε με το όνομα, εγένοντο προς τιμήν του και διαπνέοντο από το πνεύμα του υπερτάτου θεού Διός, "πατρός ανδρών τε Θεών τε" ρυθμιστού του παντός, το πανίσχυρο όν, τη ζωή του κόσμου. Κατοικία του ήταν ο αιθήρ όπου αυτός διέμενε εν μέσω του αιώνιου φωτός, το οποίον μεταλαμπαδεύετο ως Ολυμπιακή φλόγα κατά την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων, δια του οποίου, άναβε η δάδα της ιέρειας της θεάς Δήμητρας Χαμύνης. Η ιέρεια αυτή κατά τους Ολυμπιακούς είχε το προνόμιο να κάθεται επί βωμού απέναντι των έλλανοδικών, και να παρακολουθεί από εκεί τους αγώνες. Κατά την αρχαιότητα οι Ολυμπιακοί αγώνες (Ολυμπιάδες) εγένοντο στην Ολυμπία από το 776 π.Χ. έως το 393 μ.Χ. (συνολικά 291 φορές) προς τιμήν του Πανόπτου Διός με την ευκαιρία των Ολυ-

μπίων.

Δικαίωμα συμμετοχής είχε κάθε ελεύθερος Έλληνας. Αποκλείονταν μη Έλληνες, δούλοι, ιερόσυλοι, φονείς, και έγγαμες γυναίκες εκτός από την ιέρεια της Δήμητρας Χαμύνης, την οποίαν ήδη μνημονεύσαμε. Οι γιορτές συνέπιπταν με την πανσέληνο του δού μηνός του ηλιακού ημερολογίου, δηλαδή τον Αύγουστο περίπου. Όταν πλησίαζε ο καιρός έφευγαν από την Ολυμπία κήρυκες και διαλαλούσαν την ιερή εκχειρίδα ανά το πανελλήνιο. Κάθε είδος εχθροπραξίες, σταματούσαν τότε και αναστέλλονταν οι θανατικές ποινές.

Ο θεσμός των Ολυμπιάδων σαν μία θρησκευτικοεθνική γιορτή που συνέβαλε στην έξαρση της ελληνικής ενότητας ως υπέρτατου ιδανικού πολιτισμού, θάρρους και αγωνιστικότητας, πέρα από τις διαιρέσεις και τους ανταγωνισμούς μεταξύ των αυτόνομων πόλεων, απέκτησε εξαιρετική δύναμη, επηρέασε όλους τους λαούς της Μεσογείου που γίνονταν δεκτοί στις τελετές των αγώνων και επέζησε ακόμα και μετά την παρακμή του ερασιτεχνικού αθλητισμού κατά την εποχή της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Η γοητεία των Ολυμπιακών αγώνων δεν έσβησε και η Ολυμπιακή Ιδέα δεν θα ήταν δυνατόν να επιβιώσει και να εξαπλωθεί σε όλο τον κόσμο, έστω και υπό την σημερινή της υποβαθμισμένη μορφή, εάν δεν ήταν θεμελιωμένη στο πανάρχαιο Ολυμπιακό πνεύμα, αν πίσω από αυτούς δεν υπήρχε το τεράστιο πνευματικό υπόβαθρο του Πνευματικού Ηλίου που αντιπροσώπευε ο Ζεύς και από το οποίον εκπορεύετο η ιερή φλόγα.

Την τελευταία ημέρα των αγώνων στέφονταν οι νικητές. Όλοι μαζί, στεφανωμένοι με ταινίες και κρατώντας κλαδί φοίνικα στο δεξί χέρι, βάδιζαν υπό τις ιαχές του πλήθους προς το ναό του Διός, όπου ο επισημότερος ελλανοδίκης τούς στεφάνωνε με τον κότινο, τον κλάδο της "καλλιστεφάνου ελαίας" που βρισκόταν στην νοτιοδυτική γωνία του ναού.

Έτσι η Ολυμπία κατέστη το αρχαίο θρησκευτικό κέντρο όπου υπήρχε το περίφημο ιερό του Διός και όπου για πρώτη φορά ετελέσθησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες επί φυσικού εδάφους το 776 π.Χ.

Επί 1000 και πλέον χρόνια, η Ολυμπία υπήρξε κάτι πολύ περισσότερο από ένα ιερό. Υπήρξε σύμβολο, υψηλή ιδέα προς την οποίαν έτειναν οι ευγενέστερες προσδοκίες του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Χάρη στη μαγνητική ακτινοβολία των αγώνων της στάθηκε η μονα-

δική εστία ικανή να προσελκύσει γύρω της ολόκληρο τον ελληνισμό, σύσσωμο και ενιαίο, και να τον κινήσει υπό την κρίση του ισχυρότερου Θεού, του Διός, σε μια ευγενή άμιλλα για το ωραίο και υψηλό.

Μεγαλύτερη δόξα δεν μπορούσε να περιμένει θνητός από το να στεφθεί ολυμπιονίκης μπροστά στο ναό του Διός. Η νίκη τον ανέβαζε σε υπερανθρώπινα ύψη. Πανίσχυροι ηγεμόνες αγωνίστηκαν για τον κότινο της Ολυμπίας, ενώ πόλεις και άτομα κόσμησαν τον ιερό χώρο με προσφορές αμύθητης αξίας, υλικής και καλλιτεχνικής.

Η Ολυμπία, τέλος, έγινε τόπος όπου ενσαρκώθηκε η κατ' εξοχήν ελληνική ιδέα του καλού και αγαθού στο πρόσωπο του Διός, ο οποίος ελατρεύετο στο ιερό που είχε κτιστεί στο χώρο εκείνο. Στη θέση του ιερού υπήρχε ανάμεσα στους βράχους ένα βαθύ χάσμα, το οποίον αργότερα καταχώθηκε και εξαφανίστηκε. Επηρεασμένοι από την πανάρχαια δοξασία, ότι από τέτοια χάσματα αναδύονται οι υπερφυσικές δυνάμεις που εδρεύουν στα έγκατα της Γης, οι Πισήτες είχαν εγκαταστήσει εκεί λατρεία της Γης με την μορφή μαντείου.

Ακριβώς όπως και στους Δελφούς, η παλαιότερη πρώτη λατρεία στην Ολυμπία είναι η λατρεία της Γης και η ιερότης του τόπου έχει επίσης τις ρίζες της στην ύπαρξη του χάσματος και στη λειτουργία του Μαντείου. Κατά μία εκδοχή και το όνομα "Ολυμπία" είναι προ-ελληνικό, όπως και ο ιερός χαρακτήρας του ιερού. Προέρχεται από τη λέξη "Ολυμπος" που σημαίνει όρος, και ήταν αρχικά και επίθετο της λατρευομένης εκεί Γης: "Ολυμπία Γη", που συνδέεται με την Δήμητρα, (Γη Μήτηρ) μία από τις θείες του Διός συζύγους και της οποίας εκπρόσωπος επί της γης ήταν η ιερεία της, Χαμύνη.

Χαρακτηριστικές είναι επίσης οι απεικονίσεις των γλυπτών του ναού του Διός, που αποτελούν έναν από τους σπουδαιότερους σταθμούς στην ιστορία της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Το θέμα του ανατολικού αετώματος αναφέρεται στην αρματοδρομία, της οποίας η σκηνή της προετοιμασίας παρουσιάζει τον Δία μεταξύ των δύο πρωταγωνιστών του δράματος, του Πίσσα και του νεαρού νικητή Πέλοπος.

Η σύνθεση του δυτικού αετώματος απεικονίζει το γνωστό επεισόδιο της κενταυρομαχίας με τον Απόλλωνα στη μέση, τιμωρό της ύβρεως και θεό της τάξεως, δεξιά και αριστερά τον Θησέα και τον Πείριθο επικεφαλής των μαχόμενων Κενταύρων, ενώ τις μετόπες του προδρόμου και του οπισθοδρόμου διακοσμούσαν οι άθλοι του

Ηρακλέως, του Πανελλήνιου ήρωα. Για πρώτη φορά είχε απεικονιστεί εδώ πλήρως και στη κανονική του μορφή ο κύκλος του δωδεκάθλου.

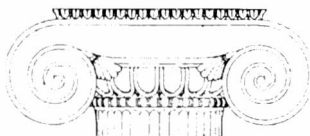
Ένα από τα σπουδαιότερα σωζόμενα πρωτότυπα γλυπτά των κλασικών χρόνων υψώνεται μπροστά από την νοτιανατολική γωνία του Ναού του Διός.

Έτσι έχουμε μία συνοπτική εικόνα του ιστορικού καθώς και του σκηνικού των διαβόητων αυτών αγωνιστικών εκδηλώσεων εκ του οποίου καθίσταται πλέον σαφές ότι ο ακατάλυτος θεσμός των Ολυμπιακών αγώνων γεννήθηκε πρώτα στους ουρανούς, στο μεταφυσικό δηλαδή επίπεδο με την συμμετοχή των θείων δυνάμεων, προεξάρχοντος του Κραταιού Διός και των μυθικών ηρώων και κατόπιν επεκτάθηκε και καθιερώθηκε επί του φυσικού πεδίου, κατ' απομίμησην του υπερφυσικού με την εποπτεία και συμπαράσταση των ουρανίων δυνάμεων.

Παρατηρούμε έτσι μία σχέση αναλογίας δύο παραγόντων, του πρωτογενούς, πρωταίτιου και του συντελεστικού, όπου τα άνω είναι όμοια με τα κάτω. Υπάρχει δηλαδή η ιδέα, το πρότυπο, που έχει τις ρίζες του στον πνευματικό κόσμο, και η εφαρμογή της ιδέας στον κόσμο του γίγνεσθαι.

Η αναλογική και ομοιογενής αυτή, σχέση συναντάται και στα τοπία, όπου έχουμε την ουράνια "Ολυμπία Γη", την οποία εκπροσώπωσε η θεά Δήμητρα (Γη – Μήτηρ), και τον επίγειο ειδυλλιακό εξαγιασμένο χώρο της Ολυμπίας, ο οποίος είχε οικοδομηθεί κατ' εικόνα και ομοίωση του ουρανίου προτύπου και στην περιοχή της οποίας ελάμβανε χώραν από τους συμμετέχοντες αθλητάς η αναπαράσταση των άθλων και των αγωνισμάτων των μυθικών ηρώων, τους οποίους εμμοούντο στην άσκηση του σώματος και στην καλλιέργεια του πνεύματος, στην ανδρεία και την αρετή.

Εν κατακλείδι, οι Ολυμπιακοί αγώνες ήταν ένα μεγαλοφυές σχέδιο, θείας εμπνεύσεως και όχι ανθρωπίνης επινοήσεως.

Ο ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Κ. Παλαμάς

Αρχαίο Πνεύμ' αθάνατον αγνέ πατέρα
του ωραίου, του μεγάλου και τ' αληθινού,
κατέβα, φανερώσου κι άστραψε εδώ πέρα
στη δόξα της δικής σου γης και τ' ουρανού.

Στο δρόμο και στο πάλεμα και στο λιθάρι,
στων ευγενών Αγώνων λάμψε την ορμή,
και με τ' αμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι
και σιδερένιο πλάσε κι άξιο το κορμί.

Κάμποι, βουνά και πέλαγα φέγγουνε μαζί σου,
σαν ένας λευκοπόρφυρος μέγας ναός,
και τρέχει στο ναό εδώ προσκυνητής σου,
Αρχαίο Πνεύμ' αθάνατο, κάθε λαός.

Η ΟΛΥΜΠΙΑ

Δημ. Ιωαννίδη

Η λέξη **Ολυμπία** είναι το επίθετο από τη λέξη **Όλυμπος**. Κατά την αρχαία παράδοση, ο Όλυμπος ήταν η κατοικία των δώδεκα αθάνατων θεών που βρισκόταν στην κορυφή της πνευματικής ιεραρχίας της Γης. Όταν όμως η αρχαία παράδοση μιλά για τον Όλυμπο, δεν θεωρεί βέβαια το γνωστό ψηλό βουνό. Τούτο θα ήταν μια ιδέα βέβηλη που έχει όμως επικρατήσει στους πολλούς. Ο Όλυμπος ήταν ένας τόπος ουράνιος μακριά από τη Γη, τόπος πνευματικός. Ήταν χώρα φωτεινή, λουσμένη στο πνευματικό φως. Η λέξη προέρχεται από το ρήμα «λάμπω», που έχει ρίζα ίσως το πελασγικό «λ.β.». Όλυμπος λοιπόν, θα πει **λαμπρός**. Το **Ολυμπία** δε, που είναι το επίθετο, σημαίνει τη **λάμπουσα**. Κάτι τέτοιο είχε φαίνεται υπόψη του ο Πausanias, όταν έγραφε πως οι θεοί φροντίζουν κυρίως για τα Μυστήρια της Ελευσίνας και για τους αγώνες της Ολυμπίας. Για την απαρχή των αγώνων τίποτε δεν είναι με βεβαιότητα γνωστό. Μόνο κάτι αλληγορικές εκφράσεις υπάρχουν που τις μεταφέρει και ο Πausanias στα Ηλείακά του. Φέρουν αυτές σαν ιδρυτή των αγώνων τον Ηρακλή ή το θεό Δία, δηλαδή ένα τέλειο μύστη ή ένα μεγάλο θεό.

«Στον Ιδαίο Ηρακλή ανήκει η δόξα ότι πρώτος αυτός καθιέρωσε τον τότε αγώνα και τον ονόμασε Ολύμπια»

«Και λέγουν μερικοί ότι εδώ στην Ολυμπία αγωνίστηκε ο Ζeus εναντίον του ίδιου του Κρόνου για την εξουσία, άλλοι δε ότι καθιέρωσε τον αγώνα μετά τη νίκη του».

Μπορεί βέβαια οι μεταφορικές αυτές εκφράσεις να μην αναφέρονται σε ιστορικά γεγονότα, φανερώνουν όμως την ιερότητα της λατρείας στην Ολυμπία. Εκείνο που μας πληροφορεί η ιστορία είναι ότι οι αγώνες άρχισαν από το 776 π.Χ. τότε που νίκησε στο δρόμο κάποιος Κόροιβος. Πολύ αργότερα όμως οργανώθηκαν και άρχισαν να με-

τριούνται οι Ολυμπιάδες. Οι αγώνες διάρκεσαν περίπου δώδεκα αιώνες για να τους καταργήσει το 394 μ. Χ, ο Θεοδόσιος του Βυζαντίου. Οι αγώνες ήταν κατά τα φαινόμενα, η πρόσδοση μιας υψηλής λατρείας που γινόταν στην Ολυμπία. Τιμούσαν εκεί, καθώς είπαμε, τους Ολύμπιους θεούς, κυρίως δε το Δία και την Ήρα, τους ύπατους των αθανάτων. Πολύ χαρακτηριστικό είναι πάλι εκείνο που γράφει ο ίδιος ο Παισανίας για το Ηραϊόν της Ολυμπίας.

«Κάθε πέμπτον έτος δέκα έξη γυναίκες ύφαιναν πέπλο για την Ήρα. Οι ίδιες διευθύνουν και τον αγώνα τον λεγόμενο Ηραϊά»

Ο Παισανίας, όμως, που τόσα έχει γράψει για την Ολυμπία και τους αγώνες της, αφού από τα 53 κεφάλαια των Ηλείακων του, τα 42 τα έχει αφιερώσει στην Ολυμπία, είναι επιφυλάκτικος και εδώ όπως και σε άλλες ανάλογες περιπτώσεις και αποφεύγει να γράψει τι έλεγαν και τι έψαλλαν όταν έκαναν στην Ολυμπία σπονδές στο Πρυτανείο.

«Δεν επιτρέπεται να γράψω εδώ πόσα έχει καθιερωθεί να λέγουν όταν κάνουν σπονδές στο Πρυτανείο ή και ποιους ύμνους ψάλλουν».

Οι Ολυμπιακοί αγώνες γίνονταν κάθε τέσσερα χρόνια καλοκαίρι, κατά την πρώτη πανσέληνο μετά τη θερινή τροπή του Ήλιου, «κατά τις θερινές τροπές». Η πληροφορία αυτή έχει την αξία της διότι φανερώνει τη σχέση των αγώνων με εσωτερικές ίσως πιέξεις της αρχαίας λατρείας. Οι Ολυμπιακοί αγώνες διαρκούσαν επτά ημέρες. Κατά την πρώτη και την έβδομη ημέρα, γίνονταν θρησκευτικές τελετές και θυσιές, ενώ στις ενδιάμεσες πέντε ημέρες γίνονταν οι αγώνες. Στο στάδιο όπου γίνονταν οι αγώνες, δεν επιτρεπόταν η είσοδος των γυναικών. Οι θεατές ήταν μόνο άνδρες ή και βάρβαροι. Οι νικητές έπαιρναν για βραβείο τον **κότινο**, δηλαδή κλαδί από τις αγριελιές που ήταν στην Άλτη, το παλαιό ιερό δάσος. Στην τάξη αυτή των αγώνων γινόταν μια εξαίρεση, όπως γράψαμε και παραπάνω, κάθε πέντε χρόνια που δέκα έξη γυναίκες ύφαιναν τον πέπλο της θεάς Ήρας και οι ίδιες διευθύναν αγώνα γυναικών, τα Ηραϊά. Στον αγώνα αυτό που ήταν αγώνας δρόμου και γινόταν στο στάδιο, λάμβαναν μέρος παρθένες κατά διάφορες ηλικίες. Στις νικήτριες δινόταν στεφάνι ελιάς και μερίδιο από αγελάδα που θυσιάζονταν στη θεά Ήρα.

Οι αγώνες της αρχαίας Ελλάδας δεν απέβλεπαν στην πραγματοποίηση «επιδόσεων» στα διάφορα αγωνίσματα, όπως γίνεται σήμερα,

που τόσο φθείρουν τον οργανισμό του αθλητή. Απέβλεπαν ακριβώς στο αντίθετο. Σε μια ευγενική άμιλλα των νέων που σκοπό είχε το κα-
νονικό γύμνασμα του σώματος, ώστε τούτο να διατηρείται σε υγεία
και αλκή. Το σώμα του ανθρώπου καθώς έλεγαν οι αρχαίοι σοφοί, εί-
ναι ο ναός της ψυχής του και όταν τούτο είναι ασθενικό, εμποδίζεται
κάθε πρόοδος της ψυχής, το πνεύμα του ανθρώπου καταθλίβεται και
γίνεται ατροφικό. Δεν μπορεί να προσδεύσει, μένει στάσιμο ή παθαί-
νει και κατάπτωση ακόμη. Ξεφεύγει από τον προορισμό του. Οι άσκο-
πες ταλαιπωρίες του σώματος και η εξαθλίωσή του, φθείρουν την ψυ-
χή και μαραίνουν κάθε πνευματικότητα σε βάρος πάσης προόδου.

Πριν κλείσουμε όμως το άρθρο μας, πρέπει να μιλήσουμε για την
Άλτη της Ολυμπίας, για τους ναούς που την κοσμούσαν και για τα κτί-
σματά της. Ο πολύτιμος περιηγητής Πausanias γράφει πολλά. Η ιερή
Άλτη(άλσος) ήταν μια έκταση 200X75 μέτρα περίπου περικτειχισμένη,
στην οποία υπήρχαν και οι κόνινοι, δηλαδή οι αγριελιές από τις οποίες
έδιναν κλάδο για βραβείο στους ολυμπιονίκες. Μέσα στην Άλτη είχαν
ιδρυθεί ο ναός του Ολυμπίου Διός, το Ηραίο όπου υπήρχε και άγαλμα
του θεού Ερμή(Ερμής Πραξιτέλους), το Πελόπιο, το Μητρώο(ναός
της Ρέας), οι θησαυροί διαφόρων πόλεων, το Πρυτανείο και άλλα κτί-
σματα, βωμοί θυσιών, δάσος δε ολόκληρο από αγάλματα θεών, ηρώ-
ων και νικητών των αγώνων. Στα παλαιά χρόνια υπήρχε στην Ολυ-
μπία και Μαντείο της Γης. Ο Pausanias γράφει σχετικά:

*«Πλησίον του λεγομένου Γαίου ιερού της Γης, είναι βωμός της Γης
κατασκευασμένος από τέφρα. Παλαιότερα, λέγουν, σε αυτό το μέρος
υπήρχε και το μαντείο της Γης».*

Έτσι και εδώ άρχισε η λατρεία. Στην αρχή ήταν χαμηλή, γήινη, για
να εξελιχθεί κατόπιν σε θεική. Οι Ολυμπιακοί αγώνες της αρχαιότητας
που τόσο δόξασαν τη χώρα μας και το αρχαίο ελληνικό πνεύμα, έχουν
ανασυσταθεί και στις μέρες μας, κατά κάποιο τρόπο, και η ανασύστα-
ση οφείλεται στο Γάλλο Πέτρο ντε Κουμπερτέν. Οι πρώτοι Ολυμπια-
κοί, διεθνείς τώρα, αγώνες έγιναν στην Αθήνα το 1896 και συνεχίζο-
νται και σήμερα, κάθε τέσσερα χρόνια. Πόσο όμως είναι και στο πνεύ-
μα και στην ουσία διαφορετικοί (για να μην πούμε χαμηλοί) από τους
αρχαίους αγώνες!.. Σε κάθε περίπτωση όμως, έστω και έτσι, **ακτινοβο-
λεί και από αυτούς το αρχαίο πνεύμα της Αθάνατης Ελλάδας!**

(Επιλογή Α. Κωστοβασίλη)

Α) Το Γυμνάσιο: Παραλληλόγραμμο οικοδόμημα του 2ου αιώνα π.Χ., που περιλάμβανε ανοικτό χώρο 200μ. περίπου, με πρό-
πυλο στη Ν. Α. γωνία και δωρικές στοές στις τέσσερις πλευρές
του, για την άσκηση των αθλητών δρόμου και ρίψεων.

Β) Η Παλαίστρα: τετράγωνο οικοδόμημα του 2ου αιώνα π.Χ.,
με κεντρική περιστυλή αυλή και γύρω της αποδυτήρια, λουτρά,
εντευκτήρια φιλοσόφων και ρητόρων, καθώς και χώρους άσκησης
των αθλητών.

Γ) Ο Ναός της Ήρας (Ηραίον): Δωρικός ναός από πωρόλιθο
που περιβαλλόταν από κίονες. Κτίστηκε από τους Πισάτες τον 6ο
αιώνα π.Χ., στην ίδια θέση όπου είχαν κτίσει τον πρώτο, ξύλινο,
ναό της θεάς (7ος αιώνας π.Χ.). Ήταν διακοσμημένος με παρα-
στάσεις των Ηραίων (γυναικείων) αγώνων. Εκτός από το άγαλμα
της θεάς Ήρας, μέσα στο ναό βρισκόταν και το άγαλμα του θεού
Ερμή (έργο του Πραξιτέλη). Δίπλα και πίσω από το Ηραίον δια-
κρίνεται το Φιλιππείον, κτίσμα του βασιλιά Φίλιππου (4ος αιώνας
π. Χ.), καθώς και το Πρυτανείο των Ηλείων (6ος αιώνας π.Χ.).

Δ) Τα Θησαυροφυλάκια: Μικρά κτίσματα σε σχήμα ναών
στους πρόποδες του Κρόνιου λόφου. Ανήκαν σε διαφορετικές πό-
λεις-κράτη που στέγαζαν εκεί τα πλούσια αναθήματά τους. Μπρο-
στά από τα θησαυροφυλάκια βρίσκεται το Μητρώον, ο ναός της
Μητέρας των Θεών, Ρέας (4ος αιώνας π.Χ.) που έκτισαν οι Ηλεί-
οι.

Ε) Το Στάδιο: Κατασκευασμένο τον 4ο αιώνα π.Χ., είχε μή-
κος 212μ. και πλάτος 30μ. Το «στάδιον» δρόμου ήταν 197μ., από-
σταση που σύμφωνα με το μύθο έτρεξε ο Ιδαίος (Πισάτες) ή Θη-
βαίος (Ηλείοι) Ηρακλής «με μια αναπνοή». Πριν από το Στάδιο
διακρίνεται η Στοά της Ηχούς (αρχικά Ποικίλη Στοά) και στη συ-
νέχειά της, μικρό κτίσμα που πιθανόν ήταν το Πρυτανείο των Πι-
σατών (6ος αιώνας π.Χ.).

Ζ) Ανοικτή Δεξαμενή και λουτρά του 5ου αιώνα π.Χ. για τους
αθλητές, καθώς και Ρωμαϊκοί ξενώνες.

Η) Το Λεωνιδαίον: Οικοδόμημα του 4ου αιώνα π.Χ. που έκτισε ο Λεωνίδης της Νάξου και θεωρείται σαν ξενώνας των αρχόντων.

Θ) Η Ιερή Ελιά: Στην περιοχή του ιερού χώρου της Άλτεως (έκταση περίπου 200Χ75μ.) όπου σύμφωνα με το μύθο, το δένδρο φύτεψε ο Ηρακλής καθιερώνοντας τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Ι) Ο Ναός του Διός: Κατασκευή από πωρόλιθο, που έκτισαν οι Ηλείοι (5ος αιώνας π.Χ.) από τα λάφυρα της νίκης τους κατά των Πισατών. Στηριζόταν σε 34 κίονες και εκεί βρισκόταν, πάνω σε βάθρο, το περίφημο χρυσελεφάντινο άγαλμα του Διός (έργο του Φειδία), διαστάσεων 6,65Χ9,93. Επίσης, ένα χρυσό άγαλμα της θεάς Νίκης. Τα αετώματά του ήταν διακοσμημένα με γλυπτές παραστάσεις των 12 άθλων του Ηρακλή, τις Κενταυρομαχίες και τη μυθική αρματοδρομία μεταξύ του Πέλοπα και του βασιλιά της Πίσας, Οινόμαου.

Κ) Η Νότια Στοά: Μνημειώδης είσοδος στον ιερό χώρο (4ος αιώνας π.Χ.) από την πλευρά του Αλφειού ποταμού. Πίσω δεξιά υπήρχε το Βουλευτήριο των Ηλείων (6ος αιώνας π.Χ.) όπου βρισκόταν το άγαλμα του Ορκίου Διός.

Λ) Ο Ιππόδρομος: Χώρος όπου γινόταν οι αρματοδρομίες και οι ιππικοί αγώνες. Πριν από την κατασκευή του Σταδίου, οι ιππικοί αγώνες γινόταν κοντά στο Πελόπιο (τύμβος του Πέλοπα) που βρισκόταν ανάμεσα στους δύο κύριους ναούς--το Ηραίον και το ναό του Διός--προς τιμή του Πέλοπα που νίκησε στη μυθική αρματοδρομία με τη βοήθεια της Ιπποδάμειας, κόρης του Οινόμαου.

ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Τ. Δόξας

Απ' τα ποταμίσια χείλη του Αλφειού
Απ' τον ασπρογάλανο κόρφο της Αρέθουσας
Κι απ' του Δία το πέτρινο μάτι,
Μέσ' απ' τα πληγωμένα μάρομαρα που φέγγει
του Ίωνα και του Δωριέα η ψυχή,
Κι απ' τα κιονόκρανα που δένει ο ήλιος τα κουρασμένα του άλογα,
Απ' τα πλεγμένα δάκτυλα του πεύκου και της δάφνης,
Εδώ, σε τούτη την παρθενική μήτρα της Ολυμπίας
που δεν άλλαξε, δε μολεύτηκε, δε θα πεθάνει ποτέ,
Εδώ, θα ξαναγεννηθεί το Φως.

Σπίθα του θεού, κρυμμένη στη στάχτη της καρδιάς
του Κουμπερτέν
που θα την θεριέψει με την ανάσα της η Καλλιπάτειρα,
Η Ελληνίδα μάνα, μάνα κάθε ανθρώπου.
Λαμπάδα απ' το κερί του χρόνου και του μύθου,
στιλπνό είδωλο, στιλπνός Χριστός
που μυρίζει μοσχολίβανο κι αίμα αθώου ζώου.
Το φως μεστό χρυσό σταφύλι, παραδομένο στα χέρια του Ερμή.
Από δω θα φύγει ο Άγγελος, θα λύσει τα πέδιλά του,
τα σπιρούνια του, τα πάθη του
Θα ρωτήσει ποιοι αγωνίστηκαν τελευταίοι στο Στάδιο,

Ποιοι πήραν τον κότινο απ' τους ευπατρίδες της νίκης και θα
τρέξει

Έξω απ' το ιερό στήθος της Άλτης,

έξω απ' την Ολυμπία και την Ελλάδα

Σ' όλη τη γη, σ' όλη τη θάλασσα

Παντού όπου υπάρχει αγάπη, παντού όπου υπάρχει πόνος

Παντού όπου υπάρχει υποκρισία, παντού όπου υπάρχει μίσος

Παντού όπου υπάρχει φωτιά

Στο χρυσάφι, στη φτώχεια, στα μέτωπα, στη ζωή,

στα νεκροταφεία

Για να φέρει το μεγάλο μήνυμα.

Ερμή,

Μη σε τρομάζουν οι θύελλες, οι σαρκασμοί, οι σκληρές μνήμες,
Οι απειλές με τα βούκινα, οι πόλεμοι που ήρθαν ή που κονταροδεί-
χνουν.

Ερμή, μη σε τρομάζουν οι άνθρωποι!

Μάξιψε κάτω απ' τη σάλπιγγά σου τους λαούς

Όπου κι αν είναι, όποιοι κι αν είναι

Ήρωες, νικημένοι, κακούργοι, σκιές, κόκαλα

Και τάισέ τους με το σταφύλι σου,

ρόγα τη ρόγα μέθυσέ τους με την αγάπη σου.

Κι όπως θα γίνουν ξέγνοιαστοι κι ονειροπαρμένοι,

Όπως θα γυρίσουν πρώτη φορά όλοι μαζί

Να κοιτάξουν τον ουρανό, σκύψε και πες τους.

Πες τους να ξεκινήσουν όλοι για την Ολυμπία.

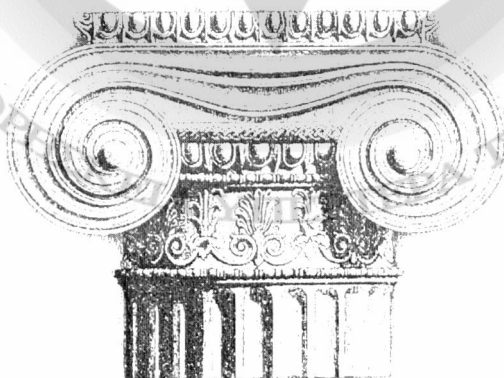
Χιλιάδες χιλιάδες έφηβοι, σμάρια από κορμιά άσπρα,
μαύρα, ζίτρινα

Να πάνε να ξεπλυνθούν κοντά στην Παλαίστρα

Απ' το χτες, απ' το σήμερα, απ' το αύριο.

Ν' αλείψουν την ψυχή και το νου τους κι' ύστερα να μουν
Απ' την ορθάνοικτη πύλη στο Στάδιο, για να πολεμήσουν.
Όχι στη σφαγή και την πυρκαγιά
Όχι με το μαχαίρι και το σίδερο που καίει
Όχι με τον ξολοθρεμό του ανθρώπου απ' τον άνθρωπο
Όχι για νέους νεκρούς, νέους σακάτηδες, νέους δυστυχισμένους
Μα για την πυγμή και το ακόντιο
Για το πήδημα, το δίσκο, το δρόμο, την πάλη, το τέθριππο
Για την Αρετή
Δίπλα στον Κάστορα ή τον Αντίπατρο,
το Διαγόρα ή τον Αλκιβιάδη
Που θα σμίξει τον αρχαίο κόσμο με τον τωρινό,
Με τον αυριανό, με τον αιώνιο
Και θα νικήσει τον Άρη άλλη μια φορά, την τελευταία.
Πέρα στο ξέφωτο η Ολυμπία, ξάγρυπνη μερόνυκτα
Πλέκει για τον καθένα τους κι από 'να στεφάνι αγριλιά
Ελληνικής ειρήνης, **Ειρήνης όλου του κόσμου.**

(Επιλογή ΙΛΙΣΟΥ)

ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Phil Cousineau

«Η εσωτερική ζωή είναι οι αληθινοί Ολυμπιακοί Αγώνες. Η πνευματική δύναμη είναι πιο σημαντική από τη σωματική δύναμη»

(J. Owens, χρυσό μετάλλιο δρόμου, Μόναχο 1936)

Στην αρχαία Ελλάδα όλες οι γιορτές ήταν ιερές. Μέσα από θεατρικές παραστάσεις, θυσίες, μουσική, ποίηση, χορό και αθλητικούς αγώνες, κάθε γιορτή γινόταν μια αναπαράσταση των μύθων της δημιουργίας, των κύκλων της ζωής και του θανάτου, μια κραυγή της ψυχής που επιθυμεί την επιστροφή στην πηγή της, και μια αναζήτηση του δρόμου που οδηγεί πίσω στην πατρίδα. Οι γιορτές αναζωογονούσαν την κοινότητα, την πόλη ή τη χώρα, συνδέοντάς την με το Αόρατο. Και σκοπός όλων αυτών ήταν η ανύψωση του πνεύματος των ανθρώπων που συμμετείχαν σε αυτές, μέσα από τη χαρά της λατρείας των θεών και των ηρώων, και την υπενθύμιση πως το σύμπαν βρίσκεται σε μια κατάσταση συνεχούς γιορτής, που εκφράζεται στην ομορφιά της φύσης και την αλλαγή των εποχών, στους αγώνες της ψυχής και τα κατορθώματα των ηρώων.

Η ζωή ήταν για τους αρχαίους Έλληνες ένα θέατρο, ένα δράμα και ένα παιχνίδι που ο καθένας έπρεπε να παίξει για να βρει την απάντηση στο ερώτημα της μοίρας και του πεπρωμένου του. Η μαγεία και το μυστήριο, τα ηρωικά κατορθώματα εξιστορημένα με τη συνοδεία μουσικής, ποίησης και χορού, όλα εκφραζόταν μέσα στο ευγενές παιχνίδι του πνεύματος που αγωνίζεται για την τιμή, την αξιοπρέπεια, την υπεροχή και το κάλλος. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες

ήταν η πιο μεγάλη γιορτή ολόκληρης της φυλής των Ελλήνων και υπερείχε όλων των άλλων γιορτών. Γι' αυτό και κάθε διαφορά τους, κάθε μάχη σταματούσε για αρκετό χρονικό διάστημα πριν και μετά τη μεγάλη αυτή γιορτή, ενώ τους Ολυμπιονίκες δεχόταν η πόλη τους με τιμές ηρώων, γκρεμίζοντας μάλιστα και μέρος των τειχών της για να περάσουν.

Υπάρχει μια εξωτερική και μια εσωτερική ερμηνεία για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, που ανακαλύπτεται μέσα από τους μύθους, την ψυχολογία και την ποίηση σχετικά με το μεγάλο αυτό γεγονός. Στην εσωτερική μπορούμε να δούμε τη βαθύτερη αιτία της αρχέγονης παρόρμησής μας να παίζουμε, να αγωνιστούμε, να συναγωνιστούμε και να υπερέχουμε. Μπορούμε να δούμε την αιτία της ανάδυσης του θάρρους στον αθλητή, της συμπόνιας στον προπονητή-εκπαιδευτή, και την αγάπη των θεατών. Οι μύθοι που περιβάλλουν την Ολυμπία εξαίρουν τη σημαντικότητα του τόπου, των αγώνων και των εορτών της, αλλά και την προσπάθεια των αθλητών τη επίσης, και τη συνδέουν με την Ιδέα του Ιερού και του Θείου. Τους μύθους αυτούς ενίσχυαν πάντοτε οι αρχαίοι Έλληνες με τις θρησκευτικές τελετές και την επιθυμία να ευχαριστήσουν τους θεούς με όλα όσα γινόταν στη διάρκεια των Αγώνων.

Ο Αγώνας - παιχνίδι

«Ο Αιών είναι παιδί που παίζει πεσσούς. Η βασιλεία ανήκει στο παιδί»

(Ηρόκλειτος, απ. 52)

Το παιχνίδι είναι αρχαιότερο από κάθε πολιτισμό και ολόκληρο το σύμπαν είναι διαποτισμένο με αγωνιστικές δραστηριότητες από το «πνεύμα του παιχνιδιού». Η ομορφιά του παιχνιδιού είναι ο αυθορμητισμός, η άσκηση της φαντασίας, η ελευθερία της κίνησης, η ανακάλυψη των δυνατοτήτων του σώματος και η χαρά της εκμάθη-

σης. Το παιχνίδι μάς γεμίζει ενθουσιασμό, μας βοηθά να χαρούμε το «θαύμα της στιγμής» και να γιορτάζουμε τη ζωή ξεχνώντας για λίγο το βάρος των προβλημάτων της. Μας φανερώνει νέες δυνατότητες και μας δίνει νέες εμπειρίες. Μέσα από το παιχνίδι στη μουσική, το θέατρο, την ποίηση αλλά και τους αθλητικούς αγώνες, μας αποκαλύπτεται ότι «παίζοντας» με το νόημα της ζωής σημαίνει κατά παράδοξο τρόπο, πως παίρνουμε τη ζωή πιο σοβαρά. Παίζουμε με τις ιδέες, με τις λέξεις, με τις νότες, με τους θεούς στη θρησκεία, και όταν παίζουμε με «ενθουσιασμό», είναι σαν να παίζουμε «πεπληρωμένοι από το θείον», σύμφωνα με την αρχαιοελληνική αντίληψη. Η συνάντηση του ανθρώπου με το θεό είναι ένα παιχνίδι, ένα ιερό παιχνίδι που εξελίσσει την ψυχή, ενώ η ευγένεια της ψυχής είναι η ικανότητά της να «παίζει» με σοβαρότητα στα ανώτερα πεδία της συνείδησης. Η ανθρώπινη σοβαρότητα είναι αυστηρή και συνήθως αποκλείει το παιχνίδι στις μεγαλύτερες ηλικίες, αλλά το παιχνίδι της ψυχής ανήκει σε ένα ανώτερο επίπεδο που περικλείει τη σοβαρότητα της πράξης. Γιατί είναι το παιχνίδι των θεών.

Τίποτα δεν πετυχαίνει ο άνθρωπος χωρίς ενθουσιασμό που είναι ιδιότητα του θεού μέσα μας και δίνει ζωή σε όλες τις εν δυνάμει πνευματικές δυνατότητες και εξαιρετικές ικανότητες του ανθρώπου. Γι' αυτό στους θεατρικούς αγώνες, στους μουσικούς αγώνες, στους ποιητικούς, στους αθλητικούς, σε κάθε εκδήλωση υπήρχε ο ενθουσιασμός, δηλαδή η πληρότητα της ψυχής από τους θεούς. Αυτός είναι ένας ακόμα λόγος που ο χαρακτήρας των αγώνων στην αρχαία Ελλάδα ήταν ιερός. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, και ο αθλητισμός γενικά, χαρακτηρίζονται σαν ένα οργανωμένο, μεγάλο παιχνίδι. Αν και όχι τόσο αυθόρμητο όπως το απλό παιχνίδι των παιδιών, είναι ωστόσο μια γιορτή ενθουσιασμού, και σαν τέτοια μπορεί να παραλληλιστεί με την αναζήτηση της τελειότητας σε σώμα, νου και πνεύμα, για εκείνους που εμποτίζονται από το πνεύμα της. «Ο ενθουσιασμός είναι το παν. Πρέπει να είναι έντονος και να δονείται σαν τη χορδή μιας καλά κουρδισμένης κιθάρας», έλεγε ο Πελέ, διαποτισμένος με το αλη-

θινό αθλητικό πνεύμα.

Τόσο ο χώρος του παιχνιδιού όσο και το στάδιο των Αγώνων, γίνονται ισχυρές μεταφορικές έννοιες για τη σύγχρονη ζωή και τις δυσκολίες της. Η προσπάθεια του αθλητή να κερδίσει στον αγώνα είναι όμοια με του αγωνιστή της ζωής που προσπαθεί να κερδίσει στο παιχνίδι της. Ο αθλητισμός αρχικά έπαιρνε θέση «θρησκευτικής λατρείας» και προετοιμασίας για τη ζωή. Ήταν η βαθύτερη ανάγκη του ανθρώπου να κερδίσει σε όλα τα ορατά και αόρατα θέματα της ζωής και να ελέγξει τις δυνάμεις της φύσης. Σήμερα οι αθλητικές δραστηριότητες είναι περισσότερο ένα παιχνίδι που βοηθά τους ανθρώπους να ξεφύγουν από την καθημερινότητα, αλλά και να θυμηθούν ότι η μάχη της ζωής δεν είναι παρά ένα παιχνίδι. Ότι αντιμετωπίζοντας την με διάθεση παιχνιδιού, οδηγούμε τη συνειδησή μας σε άλλα πεδία που αλλιώς δεν θα ανακαλύπταμε. Είναι τα πεδία της χαράς, της αναγέννησης και της αρετής που χαρακτηρίζουν την ουράνια πατρίδα μας. Γιατί όπως έλεγε ο Πλάτων στους Νόμους:

«Ποιος είναι ο ορθός τρόπος να ζεις;. Πρέπει να ξι κανείς σαν να παίζει, στους αγώνες, στις θυσιές, στο τραγούδι, το χορό, και μιμούμενος τους θεούς ακόμα και όταν αγωνίζεται εναντίον των εχθρών του, να κερδίζει τον ανταγωνισμό»

Η Έκσταση

Μέρος του παιχνιδιού και των αγώνων είναι η αγωνία που μας παρασύρει μακριά από τις έννοιες και μας δίνει την ευχάριστη αίσθηση της «μεταφοράς», έστω και προσωρινής, που μας αναζωογονεί. Η ελληνική λέξη «αγώνας» έχει την ίδια ρίζα με τη λέξη «αγωνία». Ένας αγώνας και ένας αθλητικός συναγωνισμός έχουν «αγωνία», και ο αθλητής «αγωνίζεται» για να πετύχει έναν άθλο. Όλα αυτά οδηγούν σε ένα σημείο που μπορεί να αποκληθεί «έκσταση». Η έκσταση του αθλητή, του προπονητή, του θεατή, του καθημερινού ανθρώπου, που αξίζει κάθε «αγωνία», κάθε προσπάθεια και σκληρή πειθαρχία και τον οδηγεί στο βάθος του εαυτού του. Ο αληθινός αγώνας γίνεται εντός του και όταν γίνεται με σοβαρότητα, τον οδηγεί πέρα από τον προσωπικό εαυτό του. Η εκστατική πλευρά του αθλητισμού είναι υπεράνω κάθε υλικού βραβείου, γιατί προσφέρει στον αθλητή μια στιγμιαία, έστω, εμπειρία και ένα βίωμα του δράματος, αλλά και της αγαλλίασης της αγωνιζόμενης ψυχής. Οι αρχαίοι Έλληνες γνώριζαν πολύ καλά αυτή τη σχέση, γι' αυτό και παραλλήλιζαν τον «ηθοποιό» με τον αγωνιστή ή συναγωνιστή στους αγώνες. Και οι δύο ήταν ισχυρά πνεύματα που έπαιζαν ο καθένας το δικό του δράμα στη σκηνή ή στο στάδιο, όπου τους παρουσιαζόταν η μοίρα, η ζωή και ο συμβολικός θάνατος.

Ο αθλητής των Ολυμπιακών Αγώνων, περισσότερο από κάθε άλλο αθλητή, εκπαιδεύεται για πολλά χρόνια, μαθαίνει να ελέγχει τον οργανισμό του, να πειθαρχεί τη σκέψη του και να μη φοβάται να χάσει τα πάντα σε μια ενδεχόμενη ήττα. Αλλά εν τούτοις κερδίζει τα πάντα μαθαίνοντας να ξεπερνά το φόβο της αποτυχίας και αυτό γίνεται μια μυστηριώδης πηγή χαράς μέσα του, και πολύ συχνά μέσα στους θεατές που τον παρακολουθούν. Η δύναμή του δεν είναι απαραίτητα σωματική αλλά κυρίως πνευματική, ή όπως έλεγε ο Μ. Γκάντι, « η δύναμη δεν προέρχεται από ένα δυνατό σώμα αλλά από μια ισχυρή, πειθαρχημένη θέληση». Τη δύναμη αυτή την έχουμε συναντήσει σε πολλές περιπτώσεις αθλητών, ολυμπιονικών και μη. Πέρα από κάθε φυσικό χάρισμά τους, το ανθρώπινο πνεύμα είναι εκείνο που τους βοηθά, όπως και τον καθημερινό άνθρωπο, να υψώνονται

υπεράνω του εαυτού τους, και να βελτιώνονται διαρκώς.

«Είναι η επιθυμία να βελτιωθείς και να γίνεις μεγάλος, εκείνο που κάνει καλύτερους ανθρώπους τους αθλητές που αγωνίζονται για τη χώρα τους»

(J. Naber, 3 χρυσά, 1 αργυρό στην κολύμβηση, Μόντρεαλ 1976)

«Ποτέ να μην προσεύχεσαι για μια εύκολη ζωή. Να προσεύχεσαι να γίνεις ένα δυνατό άτομο στη ζωή σου».

(N. Comaneci, 3 χρυσά, 1 ασημένιο, 1 χάλκινο στη γυμναστική, Μόντρεαλ 1976)

Ο αθλητισμός είναι το προϊόν του ανθρώπινου πνεύματος, ο στίβος του ανθρώπινου πνεύματος, ο μάρτυρας του ανθρώπινου πνεύματος, ο εκπαιδευτής του ανθρώπινου πνεύματος. Και όταν ο αθλητής δεν είναι μόνο σωματικά προικισμένος αλλά εμποτισμένος και εμπνεόμενος από αυτό, το πνεύμα που τον διαποτίζει, εμπνέει τότε και όσους είναι γύρω του, και όσους τον παρακολουθούν στον αγώνα του στον στίβο. Αυτό τον ανεβάζει στο πιο ψηλό σκαλί του βάθρου των νικητών, ακόμα και όταν δεν έχει κερδίσει κάποιο μετάλλιο.

Η Τελειότητα και η Αρετή

Οι αθλητικοί αγώνες γενικά και οι Ολυμπιακοί Αγώνες ειδικά, μας συνδέουν με ένα μαγικό τόπο και χρόνο. Θεωρούνται σαν μια από τις πλέον ισχυρές κοινωνικές εκδηλώσεις και εμπειρίες, που ξεπερνά κάθε λογική και οδηγεί στην καρδιά των μύθων και των τελετών, γιατί είναι η εκδήλωση όπου αντικρίζουμε την αποθέωση του ανθρώπου, έστω και για μια στιγμή προσωρινού θριάμβου. Είναι μια στιγμή κατά την οποία, η θνητότητα του ανθρώπινου σώματος εξαφανίζεται για μερικά πολύτιμα δευτερόλεπτα, και οι συνάνθρωποί μας αθλητές λάμπουν μπροστά μας σαν θεοί. Όλα τα τεκταινόμενα σε αυτή τη μεγάλη γιορτή θυμίζουν τους μύθους των μεγάλων πολέμων και ηρώων, που μας δείχνουν πως η άβυσσος μεταξύ Γης και Ουρανού δεν είναι τόσο μεγάλη όσο μας φαίνεται, και πως η αναζή-

τηση της τελειότητας βρίσκεται μέσα στην ψυχή κάθε ανθρώπου. Γι' αυτό πολύ συχνά η αθλητική πειθαρχία παραλληλίζεται με τη θρησκευτική πειθαρχία.

Η προθυμία των αθλητών να κοπιάσουν και να υποφέρουν ακόμη για τον αθλητισμό, μπορεί να μεταφραστεί σαν μια ισχυρή παρόρμηση της τελειότητας και της ομορφιάς που υπάρχει στα βάθη της ψυχής τους, να εκδηλωθεί. Και αυτή η βαθιά τελειότητα που αναδύεται τότε μέσα από τις προσπάθειες του αθλητή, είναι πολύ πιο σημαντική γι' αυτόν, από τα χειροκροτήματα των θεατών και το μετάλλιο.

«Ρωτάτε γιατί πιέζουμε τόσο τον εαυτό μας; Γιατί η ανταμοιβή για το επίτευγμα της τελειότητας είναι υπέροχη. Δεν αναφέρομαι στο χρηματικό έπαθλο ή το χρυσό μετάλλιο, αλλά στο ότι αγωνίζεσαι και ζεις για ένα σκοπό ή ένα κάλεσμα που δίνει ζωντάνια και φως μέσα στις δυσκολίες της ζωής. Είναι μια βαθιά υπερηφάνεια μέσα στην καθημερινότητα της ζωής μας.»

(N. Hogshed, Ολυμπιονίκης δρόμου, Λος Άντζελες, 1984)

Η αίσθηση της τελειότητας χαρακτηρίζεται συχνά σαν «ροή» και «πατρίδα» του εσωτερικού αθλητή. Είναι ένας τρόπος έκφρασης για την τελειότητα εκείνη που δεν χρειάζεται πλέον προσπάθεια για να ρέει, και που κάνει τον αθλητή να νοιώθει ολοκληρωμένος μέσα του, έστω και για μια στιγμή. Δεν έρχεται από τύχη αλλά είναι προϊόν συνεχούς και έντονης προσπάθειας, και δεν αφορά ούτε τα μετάλλια ούτε τα έπαθλα, ούτε τη δόξα. Αλλά είναι ο εσωτερικός χρυσός. Το θαύμα των θαυμάτων. Η στιγμή όπου όλα ενώνονται μέσα στο εσωτερικό του ανθρώπου. Η «ροή» δεν είναι κάτι που αρπάζεται αλλά όπως η αγάπη, πρέπει να κερδιστεί. Όπως η χάρη, πρέπει να δοθεί και όπως η έμπνευση, καταφθάνει μόνο μέσα από εξαιρετική εσωτερική εργασία. Δεν είναι συνηθισμένη εργασία αλλά μια Οδύσσεια. Είναι επίσης η προσπάθεια για την επίτευξη της αρετής.

Τα αγάλματα των αρχαίων Ελλήνων αθλητών δεν έγιναν για να τιμήσουν μόνο τους ανθρώπους, αλλά και τους θεούς. Αληθινά, η τέχνη και ο αθλητισμός δεν ήταν παρά οι δυο όψεις μιας μοναδικής λάμψης, της λάμψης της Ελληνικής ψυχής, της λάμψης της Αρετής,

που έφερε μαζί της το άνθος της τελειότητας. Το μυστικό στον αγώνα των αρχαίων Ελλήνων ήταν αυτή η αρετή, και ότι αγωνιζόταν για να γίνουν όπως οι θεοί. Το μυστικό δε της γλυπτικής τους ήταν επίσης η έκφραση της αρετής, η χαρά και η δύναμη σε μια μορφή, που γέμιζε με την παρουσία της έναν ιερό χώρο.

Η εξαίρετη προσπάθεια του αθλητή να νικήσει τσαντιξοότητες και τις δυσκολίες, το πάθος και η αποφασιστικότητά του να πετύχει την τελειότητα, είναι εκείνα που θαυμάζονται περισσότερο, και εκείνα που παραμένουν στη μνήμη των θεατών. Γιατί η στιγμή της νίκης και του θριάμβου είναι εφήμερη και παροδική, και ύστερα ακολουθεί η νίκη και ο θρίαμβος άλλων νικητών. Δεν είναι λοιπόν, χωρίς αιτία που η ελληνική διάνοια απεικόνιζε τη θεά Νίκη με φτερά. Μια θεά που συνεχώς κινείται, που φεύγει και πετά, και δεν μένει σε ένα μέρος μόνο, και σε ένα σημείο. Και όπως έγραφε ο W. Blake:

*«Εκείνος που προσκολλάται σε μια χαρά
καταστρέφει τη φτερωτή ζωή.*

*Αλλά εκείνος που ασπάζεται τη χαρά καθώς αυτή πετάει,
Ζει στην αιώνια ανατολή του ήλιου»*

Η ομορφιά και η δύναμη αυτής της φιλοσοφίας αφαιρεί το άγχος και την πίεση από έναν αθλητή, ή μια ομάδα αθλητών που αγωνίζονται μαζί, αλλά ακόμη και από τους θεατές που παρακολουθούν. Αντιλαμβανόμενοι τη ρευστότητα των αποτελεσμάτων της νίκης ή της ήττας, αναγνωρίζουν ότι το νόημα του αθλήματος είναι πιο σημαντικό, ότι η τελειότητα της προσπάθειας είναι πιο σημαντική, και ότι το ίδιο το παιχνίδι ή ο αγώνας, είναι πιο σημαντικά αν γίνονται με ήθος και ευγένεια χαρακτήρα από τους αθλητές, νικητές ή ηττημένους.

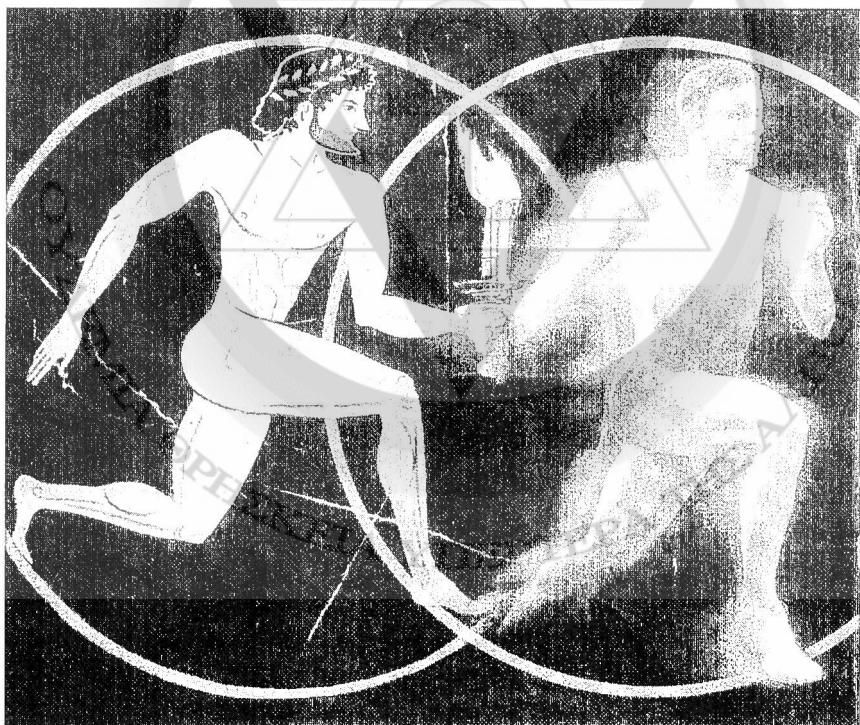
Η Ολυμπιακή Φλόγα

Κάθε Ολυμπιάδα ζητά από εμάς τους θεατές, τους αθλητές, τους προπονητές και τους γονείς των αγωνιζόμενων νέων, να ζήσουμε τον αγώνα της ζωής μέσα από τους αθλητικούς αγώνες. Αυτή είναι η μυστική δύναμη των Μεγάλων Αγώνων. Δηλαδή η ευγενής πρόσκληση σε κάθε άνθρωπο-αθλητή που εισέρχεται στο στίβο της ζωής, να προσπαθήσει και να κατακτήσει την τελειότητα που ανάβει τη φλόγα στις καρδιές μας, και μας ωθεί να τη μεταδώσουμε σε όλους, σήμερα και στο μέλλον. Είναι επίσης η μυστική δύναμη της Ολυμπιακής Φλόγας, σύμβολο της φώτισης, της κάθαρσης, της πνευματικής γονιμότητας και θερμής, και του φωτός. Η μεταφορά της αναμμένης Δάδας από τους λαμπαδηδρόμους και από τόπο σε τόπο, εν μέσω του πλήθους που περιμένει με θαυμασμό και δέος, και γιορτάζει την άφιξή της, είναι η τελετουργική πράξη της μετάδοσης του φωτός με τον ιερό δαυλό, που δονεί τις ψυχές μας. Οι λαμπαδηδρόμοι τότε, χάνουν την ταυτότητά τους, το όνομά τους, και γίνονται οι φορείς του ιερού φωτός, γίνονται ο ίδιος ο αναμμένος δαυλός τον οποίο μεταφέρουν. Η Δάδα του Ολυμπιακού φωτός συμβολίζει επίσης το ιδεώδες της Παγκόσμιας Αδελφότητας και της Ειρήνης, και μας υπενθυμίζει την ενότητα όλων των εθνών της γης.

Πολλοί αρχαίοι λαοί λάτρευαν τη φωτιά σαν ιερή, και αρκετοί από αυτούς, όπως οι Ινδιάνοι Χόπι, οι Ίνκα και οι Μάγια έκαναν αγώνες δρόμου μεταφέροντας την ιερή φλόγα. Ο Πανσανίας περιγράφει τέτοιες εκδηλώσεις στην αρχαία Αθήνα, προς τιμή του Μεγάλου Λαμπαδηφόρου Προμηθέα. Οι Λαμπαδηδρόμοι ξεκινούσαν από το βωμό του Προμηθέα στην Ακαδημία των Αθηνών, και έτρεχαν μέχρι την πόλη της Αθήνας κρατώντας δαυλούς, τους οποίους έπρεπε να διατηρήσουν αναμμένους μέχρι το τέλος του αγώνα. Νικητής ήταν εκείνος που θα τελείωνε τον αγώνα με το δαυλό του αναμμένο, αλλά αν έσβηναν όλοι οι δαυλοί πριν το τέρμα, τότε δεν υπήρχε κανένας νικητής. Το μήνυμα αυτού του αγώνα δεν είναι απαραίτητα η νίκη με τον αναμμένο δαυλό. Το έπαθλο δεν είναι ταύτησμο με το δαυλό αλλά με το πνεύμα του αγώνα που κρατά αναμμέ-

νη τη φλόγα στην καρδιά του αθλητή. Μεταφορικά είναι ο αναμμένος δαυλός της ψυχής του ανθρώπου, και αν αυτή η φλόγα σβήσει, αν χαθεί, αν εξαφανιστεί, τότε κανείς δεν κερδίζει. Η εσωτερική φλόγα είναι το πιο σημαντικό πράγμα για τον άνθρωπο, γιατί ο καθένας μας έχει μια φλόγα στην καρδιά του και θα πρέπει να αποτελεί σκοπό της ζωής μας να την ανάψουμε, και να τη διατηρήσουμε αναμμένη μέχρι το τέλος του θνητού βίου μας.

Όπως η Ολυμπιακή Φλόγα περνά από χέρι σε χέρι, έτσι και το πνεύμα του εμπνευσμένου αθλητή μπορεί να περάσει μέσα στους θεατές και στη μνήμη της ιστορίας στους αιώνες που θα ακολουθήσουν, δίνοντας έμπνευση στις μελλοντικές γενιές. Είναι εκείνη η ιερή ιδέα που όμως πρέπει να διατηρείται και να τρέφεται μέσα στις ψυχές των ανθρώπων, όπως η ιερή φλόγα μέσα στους ναούς.

Ο Προπονητής – Εκπαιδευτής

Σε μια μαρμαρίνη στήλη στο Γυμνάσιο της αρχαίας Βέροιας, ο «γυμνασιάρχος» Ζώπυρος, ο γιος του Αμύντα ορκίζεται στον Ηρακλή και τον Ερμή ότι θα εκπαιδεύει τους νέους σύμφωνα με το νόμο, με δικαιοσύνη και τιμότητα, και τελειώνει ως εξής:

«...και αν είμαι ειλικρινής στον όρκο μου ας είναι όλα καλά για μένα. Αν όχι, ας είναι αντίθετη η μοίρα μου».

Στη στήλη αυτή φαίνεται καθαρά η αναζήτηση της ορθής εκπαίδευσης στην αρχαία Ελλάδα και η προσπάθεια της πολιτείας να διατηρήσει υψηλή ηθική σε κάθε τομέα της εκπαίδευσης. Ο εκπαιδευτής ή προπονητής όφειλε να υπερέχει κάθε εξωτερικής επιβουλής για δωροδοκία, κλοπή κ.λ.π., και να υπενθυμίζει στους μαθητές-αθλητές του «να ζητούν τη δόξα μόνο μέσω της προσπάθειας και του κόπου», και να αγωνίζονται ωθούμενοι από βαθύτερα κίνητρα, όπως η δόξα της πατρίδας και της οικογένειας, και η «δόξα του Διός». Στον όρκο του ο εκπαιδευτής, μας δείχνει πως σκοπός του είναι να οδηγήσει τους μαθητές-αθλητές του να ξεπεράσουν την εμμονή της νίκης, και πως θα ασκεί ενσυνείδητα και με ήθος την εκπαίδευση των νέων. Είναι ένας εκπαιδευτής «φιλόσοφος», ή ένας «σοφός» προπονητής όπως θα λέγαμε σήμερα.

Υπάρχουν προπονητές που είναι σαν τους αρχαίους σοφούς. Είναι ένα ιδιαίτερο είδος αρχηγών, πρότυπα για άλλους προπονητές που θα έπρεπε να τους μιμηθούν. Έχουν σταθερή αρχηγική ικανότητα και δίνουν παραδείγματα για να τα ακολουθήσουν και οι επόμενοι. Ένας τέτοιος «σοφός» προπονητής μαθαίνει στους αθλητές του ποιες ικανότητες πρέπει να καλλιεργήσουν, αλλά παράλληλα τους διδάσκει πως η προπόνηση και το παιχνίδι έχουν μεγαλύτερη σημασία από τη φήμη και τη δόξα. Τους δίνει μαθήματα ζωής όπως την αφοσίωση και την εστίαση στο σκοπό, την πειθαρχία, τη δυνατότητα να ξεπερνούν τις δυσκολίες, την προθυμία να αγωνιστούν για έναν ανώτερο στόχο, είτε μόνοι τους είτε μέσα στην ομάδα.

«Μαθαίνω στα παιδιά να γίνονται άνθρωποι, να έχουν εμπιστο-

σύνη, τιμιότητα, καθαρότητα και αθλητικό πνεύμα. Ο αθλητισμός μαθαίνει στους νέους πώς να κάνουν φίλους, πώς να ξεπερνούν τις δυσκολίες, πώς να καλλιεργούν τα χαρίσματά τους. Οι αθλητές των Ολυμπιακών Αγώνων είναι εξαίρετα παραδείγματα για τα παιδιά, με την αφοσίωση, τη σκληρή εργασία και την παράδοσή τους στο αθλητικό πνεύμα και σκοπό»

(S. Glass, προπονητής σχολείου αρρένων, San Fransisco)

Ο σωστός προπονητής οφείλει να διδάξει τη «σοφία του αθλητισμού» που δυστυχώς συχνά χάνεται μέσα στον πυρετό του χρυσού. Γνωρίζει πώς να βλέπει πίσω και πέρα από την ψευδαίσθηση του ανταγωνιστικού αθλητισμού, και να διακρίνει τη βαθύτερη αλήθεια σε κάθε αγώνα. Δηλαδή, ότι η νίκη δεν είναι ο αυτοσκοπός του παιχιδιού.

Ωστόσο, αντί να αποθαρρύνεται από το γεγονός της διαφθοράς όσων πιστεύουν μόνο στη νίκη και τα μετάλλια, ο σοφός προπονητής αναγνωρίζει πως η έντονη επιθυμία της νίκης δίνει μεγάλη ώθηση στην προσπάθεια του αθλητή. Το σημαντικότερο λοιπόν έργο του είναι να διακρίνει πότε πρέπει να πιέσει για τη νίκη και πότε όχι.

«Συμφωνώ με τους σοφούς των αρχαίων αγώνων για την επίτευξη της τελειότητας. Η νίκη είναι ένα μέτρο αυτής της τελειότητας... αλλά η νίκη είναι πεπερασμένη. Μόλις κερδιστεί, αμέσως προσπερνιέται. Ο σύγχρονος πολιτισμός μας έχει εμμονές με τη νίκη αλλά το ξεπέρασμα της νίκης είναι προσπάθεια ζωής προς την τελειότητα»

(B. Bochte, προπονητής baseball)

«Η ευτυχία βρίσκεται στο δρόμο και όχι στο τέλος του. Οι άνθρωποι πολύ γρήγορα ξεχνούν τα ρεκόρ, ενώ εκείνο που μένει είναι η προσπάθεια, το ήθος και ο χαρακτήρας του αθλητή».

(S. Johnson, προπονητής hockey, Πανεπιστήμιο Stanford)

«Ανυψώνω το πνεύμα των αθλητών και τους καθοδηγώ προς μια ανώτερη κατάσταση συνειδήσης. Καθώς ο αθλητής αναπτύσσεται πνευματικά σαν άνθρωπος, η απόδοσή του και η θέλησή του βαθμιαία προσεγγίζουν νέα ύψη».

(P. Wells Cerutti, Αυστραλός προπονητής Ολυμπιονίκη δρόμου, Ρώμη 1960)

«Αν παίζεις με λάθος κίνητρο, τότε δεν αγαπάς τη ζωή σου. Πρέπει να παίζεις για κάτι μεγαλύτερο από σένα, και μόνο τότε μπορείς να νοιώσεις το αληθινό πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων».

(Marcullioni, προπονητής ομάδας basket, αργυρό μετάλλιο, Atlanta 1996)

Οι Ολυμπιονίκες

Το πιο πολύτιμο μετάλλιο, ο χρυσός, συμβολίζει το ανώτατο και το αγνότατο, και γι' αυτό σε πολλές θρησκείες τού δίνεται πνευματική έννοια και σημασία. Η σπανιότητα και η ομορφιά του πάντα γεννούσαν την ακαταμάχητη επιθυμία της κατοχής του, και συχνά μάστιχα χωρίς να υπολογιστεί το κόστος. Γι' αυτό η «σκοτεινή πλευρά» του χρυσού φανερώνει την απληστία και τη διαφθορά, ή αλλιώς τον «πυρετό του χρυσού». Εμείς σαν γονείς, αθλητές, προπονητές ή θεατές, θα πρέπει να διαλέξουμε αν η δόξα του χρυσού μάς τυφλώνει, ή αν μας δείχνει την ανωτερότητα του σκοπού μας. Εξαρτάται βέβαια σε ποιο τομέα εστιάζουμε την προσοχή μας. Αν τιμούμε μόνο τους νικητές, αν δίνουμε μεγάλη σημασία στον αριθμό των χρυσών μεταλλίων σε έναν αθλητή ή μια χώρα, αν τα κέρδισε η χώρα της προτίμησής μας, κ. λ. π. Ή, αν αντίθετα, εστιάζουμε την προσοχή μας στην ώρα της αλήθειας, που είναι η θαυμάσια στιγμή όπου το θάρρος, η επιθυμία και η περηφάνια της ψυχής των αθλητών εμφανίζονται καθαρά μπροστά στα μάτια μας, μέσα από την προσπάθειά τους. Αυτή η στιγμή περικλείει μέσα της όλο το δράμα των αγώνων της ζωής, και είναι η καρδιά και ο πυρήνας της τέχνης, της επιστήμης, της λογοτεχνίας και του αθλητισμού, και γίνεται υπέροχη όταν εκφράζεται με πάθος και χάρη.

«Η φωτογραφία που έβγαλα με τους συναθλητές μου, καθώς με κρατούσαν στα χέρια τους, ήταν πολύ πιο σημαντική από τα επτά χρυσά μετάλλια. Η αγάπη της ομάδας σου είναι ένα συναίσθημα που δεν επαναλαμβάνεται συχνά στη ζωή»

(M. Spitz, επτά χρυσά μετάλλια κολύμβησης, Μόναχο 1972)

Η φαντασία μας είναι γεμάτη από θρύλους και ιστορίες ανθρώπων που ξεπέρασαν μεγάλες δοκιμασίες. Μας εντυπωσιάζουν βέβαια τα σωματικά χαρίσματα των ηρώων, αλλά περισσότερο εκείνοι που περιφρόνησαν τις αντιξοότητες και δεν σταμάτησαν ποτέ, κάνοντας το αδύνατο, δυνατό, και το ανέφικτο, εφικτό. Αυτοί είναι οι αληθινοί Ολυμπιονίκες των οποίων οι ιστορίες γίνονται σπινθήρες έμπνευσης, που μας βοηθούν να ξεπερνάμε τις σκοτεινές νύκτες της ψυχής μας. Γνωρίζουμε ήδη τι σημαίνει να ξεπερνάμε τις δυσκολίες της καθημερινής ζωής. Αλλά το πιο δύσκολο είναι να μάθουμε πώς να ξεπερνάμε τις δυσκολίες της εξαιρετικά ασυνήθιστης ζωής, και αυτός είναι ο κυριότερος λόγος που παρακολουθούμε με προσοχή τα μεγάλα δράματα στο θέατρο, τη θρησκεία και τον αθλητικό στίβο. Θέλουμε να γίνουμε μάρτυρες όχι μόνο του φυσικού χαρίσματος, αλλά και του πνεύματος που αναδύεται σε κάθε περίπτωση, του θάρρους που ανταποκρίνεται στην προσπάθεια του αγωνιστή την στιγμή της αλήθειας και της αποκάλυψης της μοίρας, είτε αυτό συμβαίνει στο θέατρο είτε στο στάδιο. Οι μεγάλοι Ολυμπιονίκες μάς διδάσκουν πώς να ξεπερνάμε τα εμπόδιά μας, και να συγκεντρώνουμε την προσοχή μας σε σημαντικά πράγματα. Πώς να προσέχουμε τις λεπτομέρειες και πώς να εργαζόμαστε σκληρά. Πώς να μειώνουμε την αρνητική σκέψη, και με ποιο τρόπο η θετική, δημιουργική αντιμετώπιση της ζωής, μας βοηθάει.

«Μέσα στον καθένα μας υπάρχει μια μορφή, ένα χάρισμα που μπορούμε να καλλιεργήσουμε αν δώσουμε την απαραίτητη προσοχή.. Για να ξυπνήσει ο Ολυμπιονίκης μέσα μας, πρέπει να εργαστούμε στο τώρα και όχι στο παρελθόν. Έτσι γίνεται ένας νικητής».

(D. Frosby, χρυσό μετάλλιο στο άλμα, Mexico City 1968)

«Κοίταξα γύρω μου και είδα τον κύκλο του σταδίου που έτρεξα, σαν τον μεγάλο κύκλο της ζωής»

(B. Mills, χρυσό μετάλλιο δρόμου, Tokyo 1964)

«Ο προπονητής μου, μου έμαθε πως η μόνη νίκη που μετράει και μένει, είναι η νίκη πάνω στον εαυτό μου»

(J. Owens, χρυσό μετάλλιο δρόμου, Μόναχο 1936)

Οι άνθρωποι δεν ζουν μόνο με φυσική τροφή αλλά επίσης με τα όνειρα και την άμιλλα. Σκαρφαλώνουν βουνά, διασχίζουν θάλασσες, αναζητούν δάφνες και στεφάνια, και όπου δεν υπάρχει αγώνας, τον δημιουργούν. Από το βάθος της ψυχής τους και μέσα από τις χιλιάδες των αιώνων, έρχεται η παρόρμηση της αθλητικής άμιλλας. Όπως όλα τα μεγάλα δράματα της ζωής, έτσι και οι αθλητικοί αγώνες γίνονται ένας καθρέπτης που αντανακλά την προσπάθεια του ανθρώπου για το καλύτερο, για το στεφάνι της επιτυχίας, για τη ζωή της αρετής.

«Η επιτυχία είναι η ειρήνη του μυαλού που πετυχαίνεται με την βαθύτερη ικανοποίηση του εαυτού μας, ο οποίος γνωρίζει ότι έκανε την καλύτερη προσπάθειά του να πετύχει. Μην προσπαθείτε απλά να είστε καλύτεροι από τους άλλους, αλλά να είστε όσο μπορείτε καλύτεροι από εσάς τους ίδιους. Η σωστή ερώτηση στον αθλητισμό είναι: Έκανα την καλύτερη προσπάθειά μου; Αυτό μετράει. Τα υπόλοιπα έρχονται μόνα τους»

(S. Glass, προπονητής σχολείου αορέων, San Fransisco)

«Οι μεγάλοι προπονητές μαθαίνουν πάντα στους παίκτες τους να είναι οι καλύτεροι, αλλά ακόμη και αν δεν κερδίσουν το έπαθλο, έχουν μάθει την αξία του παιχνιδιού και είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για τη ζωή. Υπάρχουν βέβαια και οι παίκτες που δεν καταλαβαίνουν τίποτε άλλο πέρα από τη νίκη, και γίνονται εγωιστές».

(B. Bradley, προπονητής ποδοσφαίρου)

(Από το βιβλίο *THE OLYMPIC ODYSSEY-
The True Spirit of the Great Games.*)

Στεφάνια Θεών και Ανθρώπων

Στέφανα των πιστών, των αθλητών, των αγαλμάτων.
Στέφανα των βωμών, των ιερέων και των μυστηρίων.
Των γάμων και των νεκρικών τελετών.
Της ζωής αλλά και του θανάτου...
Πόθος αιώνιος και πανανθρώπινος η επίτευξη της συνέχειας.
Να, σαν την ελιά που γερνά μα δεν πεθαίνει,
γιατί ξαναβλαστάνει.
Τα ελάινα στεφάνια μπορεί να συμβολίζουν τη νίκη,
αλλά μεταφέρουν και το μήνυμα της αιωνιότητας...

(Από το βιβλίο «Ελαίος στέφανος», Ν. Ψιλλάκης)

Καλλιπάτειρα

Α. Μαβίλης

“Αρχόντισσα Ροδίτισσα πώς μπήκες;
Γυναίκες διώχνει μια συνήθεια αρχαία
εδώθε”.-- “Έχω ένα ανίφι, τον Ευκλέα,
τρία αδέρφια, γιο, πατέρα Ολυμπιονίκες.

Να με αφήσετε πρέπει, Ελλανοδίκες,
και εγώ να καμαρώσω μες στα ωραία
κορμιά, που για το αγρόλι του Ηρακλέα
παλεύουν, θιαμαστές ψυχές αντρίκειες.

Με τες άλλες γυναίκες δεν είμαι όμοια,
στον αιώνα το σόι μου θα φαντάζει
με της αντρειάς τα αμάραντα προνόμια.

Με μάλαμα γραμμένος το δοξάζει
σε αστραφτερό κατεβατό μαρμάρου
ύμνος χρυσός του αθάνατου Πινδάρου”.

Οι Έλληνες Ολυμπιονίκες (Αθήνα 2004)

Όλοι οι αθλητές μας που αγωνίστηκαν στην Ολυμπιάδα της Αθήνας ακόμη και αν δεν ανέβηκαν στο βάθρο, είναι για εμάς τους Έλληνες, **οι Ολυμπιονίκες μας**. Τα παρακάτω λόγια κάποιων από αυτούς είναι μόνον ενδεικτικά του πνεύματος του υγιούς αθλητισμού, που τους καθιστά άξιους απογόνους των αρχαίων Ελλήνων.

«Θέλαμε να πάρουμε το μετάλλιο για τον κόσμο περισσότερο. Ο κόσμος ήταν απίθανος. Μας βοήθησε και μας στήριξε όσο δεν φαντάζεστε»

(Από την γυναικεία ομάδα υδατοσφαίρισης, ασημένιο μετάλλιο)

«Αισθάνομαι πολύ χαρούμενη. Ο κόσμος είναι καταπληκτικός. Με σταματάει, με χαιρετάει, με φιλάει...»

(Αθανασία Τσουμελέκα, χρυσό μετάλλιο στο βάδην)

«Ακόμα και με ένα πόδι εγώ θα είμαι εκεί στον αυριανό αγώνα... Έτσι πρέπει να είμαστε. Δυνατοί, γεμάτοι ενθουσιασμό. Είναι καλό για το σώμα μας, για την ψυχή μας. Ήθελα να τα δώσω όλα για τον κόσμο, τον εαυτό μου, για τους Ολυμπιακούς Αγώνες της πατρίδας μας»

(Λένα Δανιηλίδου, αθλήτρια αντισφαίρισης)

Η Λ. Δανιηλίδου παρά το σοβαρό τραυματισμό της δεν σταμάτησε, αλλά ολοκλήρωσε τον αγώνα. Δεν ανέβηκε στο βάθρο αλλά κέρδισε το μετάλλιο στις καρδιές όλων των Ελλήνων.

«Είπα πως όλα, χέρια, πόδια θα τα αφήσω εκεί, στην προσπάθεια για το μετάλλιο. Το χρωστούσα στον κόσμο που μ' αγάπησε και με στήριξε. Είμαι πολύ χαρούμενος που τα κατάφερα να τους

δώσω χαρά και τους ευχαριστώ πολύ – πολύ για ό,τι κάνανε για μένα. Ήταν η πιο αξιοπρεπής έξοδος που θα μπορούσα να έχω».

(Πύρρος Δήμας, χάλκινο μετάλλιο στην άρση βαρών)

«Ερχόταν η ώρα να ριξω και θαρρείς πως όλος ο κόσμος έσπρωχνε αυτό το ακόντιο... Δεν μπορούσα να μην τους χαρίσω ένα μετάλλιο».

(Μιρέλα Μανιάνι, χάλκινο μετάλλιο)

«Είδα ένα γήπεδο να σείεται, να γίνεται σεισμός. Με έσπρωξαν στην νίκη. Ήθελα πάρα πολύ να κερδίσω, μόνο και μόνο για να τους ευχαριστήσω».

(Φανή Χαϊκιά, χρυσό μετάλλιο στο δρόμο μετ' εμποδίων)

«Ο Έλληνας δεν το βάζει εύκολα κάτω και όταν συμβαίνουν δύσκολες καταστάσεις, τότε δείχνει το πείσμα του».

(Τασούλα Κελεσιδου, ασημένιο μετάλλιο στη δισκοβολία)

«Οι αθλητές σέβονται και συμπαραστέκονται ο ένας στον άλλο».

(Αλέξανδρος Νικολαΐδης, ασημένιο μετάλλιο στο Tae Kwo Do)

«Αγωνίστηκα για μένα και για τον φίλο μου Βλάχη Μάρα που αδικήθηκε. Ευχαριστώ όλους που με βοήθησαν να νοιώσω αυτή την υπέροχη στιγμή και να την μοιραστώ με όλο τον κόσμο που βρίσκεται εδώ, στο στάδιο».

(Λεωνίδας Ταμπάκος, χρυσό μετάλλιο στους κρίκους)

Ο χαμηλών τόνων Ολυμπιονίκης Λ. Ταμπάκος ανέβασε μαζί του στο βάθρο και τη φιλία.

Έξη χρυσά μετάλλια, έξη ασημένια, τέσσερα χάλκινα, καθώς και η πεισματική προσπάθεια ολόκληρης της Ελληνικής αθλητικής ομάδας με σεβασμό, αλληλεγγύη, και συμπαράσταση στους συναθλητές τους έκαναν την Ελλάδα περήφανη για τα παιδιά της, αλλά και εκείνη τούς έδειξε ότι ξέρει να τα στηρίζει και να τα ωθεί προς τη νίκη.

Όταν οι Έλληνες θέλουν... μπορούν!

Η ΛΑΜΠΕΡΗ ΜΑΧΗ

(Απόσπασμα κειμένου)

Ε. Λέτσερις

MENS SANA IN CORPORE SANO

(Νους υγιής εν σώματι υγιεί)

Ποια μπορεί να ήταν η σημασία των Ολυμπιακών Αγώνων στην αρχαία εποχή; Για να βρούμε την απάντηση ας αναλύσουμε τον μύθο και την ετυμολογία της λέξης ΟΛΥΜΠΟΣ. Η λέξη «Ολυμπία» είναι επίθετο της λέξης «Όλυμπος» από το ελληνικό ρήμα «λάμπω», και έτσι «Όλυμπος» σημαίνει «λαμπερός», «αστραφτερός». Στις κορυφές του Ολύμπου κατοικούσαν, σύμφωνα με τα αρχαιοελληνικά μυστήρια, οι δώδεκα Αθάνατοι Θεοί που αποτελούν την πλανητική πνευματική ιεραρχία, και από αυτόν τον ιερό τόπο ερχόταν στη γη το πνευματικό φως. Η Ε.Π.Μπλαβάτσκυ αναφερόμενη στους Ολύμπιους θεούς τούς δίνει επταπλή ερμηνεία:

- 1) *Νοοίμενα των ευφυϊών Δυνάμεων της Φύσης.*
- 2) *Κοσμικές Δυνάμεις.*
- 3) *Ουράνια σώματα.*
- 4) *Θεότητες – Dhyan Chohans.*
- 5) *Ψυχικές και Πνευματικές Δυνάμεις.*
- 6) *Θείους βασιλιάδες της γης (ή ενσαρκώσεις θεών).*
- 7) *Ήρωες ή ανθρώπους (Μ. Δ. τόμος IV, σελ.745).*

Οι θεοί του Ολύμπου συμβόλιζαν τις πιο λεπτές, τις πιο αγνές όψεις της εκδήλωσης στην παροδική, καθημερινή έκφραση της Ζωής. Κατοικία αυτών των θείων όψεων - δυνάμεων ήταν ο Όλυμπος, δηλαδή το **Σύμπαν**, τα αόρατα πέπλα της Αιώνιας Μητέρας, ο τόπος όπου όλα τα φαινόμενα της εκδηλωμένης ζωής

λαμβάνουν χώρα. Αυτός είναι ο ίδιος ο τόπος όπου κινούμαστε και αναπνέουμε, έως και τα πιο λεπτά και αγνά πεδία του, καθώς επίσης και η γέφυρα που ενώνει τις κατώτερες αρχές με τις ανώτερες, δηλαδή το Μανας, που σαν έλικας περιστρεφόμενος δένει μεταξύ τους την παροδική ανθρώπινη φύση με το Θείον. Γι' αυτό ο Όλυμπος είναι λαμπερός, σαν ένα σύμβολο της Ενεργής, Ευφυούς Θείας Διάνοιας μέσα στον κόσμο των μορφών.

Ο «αγώνας», ή η αγωνία, η βαθιά προσπάθεια, η μάχη, είναι η μάχη της ψυχής. Έτσι οι Ολυμπιακοί Αγώνες μπορούν να αποκληθούν μεταφορικά, «η λαμπερή μάχη της ψυχής στον εκδηλωμένο κόσμο». Τη μεγάλη μάχη ή την αγωνία της ψυχής που λαμβάνει χώρα στον Όλυμπο, δηλαδή στο Σύμπαν, και δεν υπάρχει πιο ευγενική και πιο προκλητική μάχη από εκείνη που συμβαίνει μέσα στον εαυτό, στην καρδιά και το νου των ανθρώπων, των οποίων η νίκη στεφανώνεται με την αθανασία.

Δεν είναι εύκολο να βρεθεί η απαρχή των Ολυμπιακών Αγώνων για τους οποίους υπάρχουν πολλοί μύθοι. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι είχαν παρόμοιους αγώνες, όπως φαίνεται στις γραφές των ιερογλυφικών, και είναι πιθανό να υπήρχε αμοιβαία επιρροή ανάμεσα στους δύο λαούς. Στην ελληνική ποίηση και τα έπη υπάρχουν πολλές μυθολογικές εξιστορήσεις σχετικά με τους αγώνες, και είναι μύθοι που, όπως αναφέρει η Ε.Π.Μπλαβάτσκι στην Θεογονία των Δημιουργικών Θεών:

“...είναι προφορικές παραδόσεις που μεταδίδονται από τη μια γενιά στην άλλη, και σύμφωνα με την σύγχρονη ετυμολογία αποτελούν δηλώσεις που καλύπτουν κάποια μεγάλη αλήθεια. Δηλαδή την ιστορία ενός εξαιρετικά σημαντικού προσώπου, του οποίου η ζωή και οι πράξεις μεγαλοποιούνται κατά το πέρασμά τους στους αιώνες, και εμπλουτίζονται με λαϊκές φαντασίες, αν και η αρχική ιστορία δεν χάνεται εντελώς...” (Μ. Δ., τόμος Ι, 2ΧΙΙ)

Οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες άρχισαν το 1896 μ.Χ. στην Αθήνα, στο Παναθηναϊκό Στάδιο, με τελετές όπως η παρέλαση και ο όρκος των αγωνιζομένων αθλητών, το άναμμα της Ολυμπιακής Φλόγας, και σύμβολα όπως οι πέντε κύκλοι και το περιστέρι.

Οι **Κύκλοι** είναι το πιο γνωστό σύμβολο των Ολυμπιακών Αγώνων και αντιπροσωπεύει τις πέντε ηπείρους, ενώ τα πέντε χρώματά τους συναντώνται στις περισσότερες σημαίες των κρατών της γης. Το λευκό ύφασμα της Ολυμπιακής σημαίας πάνω στο οποίο βρίσκονται οι κύκλοι, συμβολίζει την ειρήνη στον κόσμο κατά τη διάρκεια των αγώνων. Η πιο υψηλή ιδέα που εκφράζεται με αυτό το σύμπλεγμα των πέντε κύκλων είναι η ποικιλία που υπάρχει μέσα στην ενότητα της ζωής. Είναι η κεντρική στήλη της αρχαίας σοφίας, η ενότητα της ζωής στην ουσία της. Πέντε κρίκοι που συμβολίζουν τις πέντε ηπείρους μας, αρμονικά τοποθετημένοι στο σύμπλεγμα αυτό όπου η ποικιλία εκφράζεται με τα διαφορετικά χρώματά τους, ενεργεί αρμονικά, φέρνοντας σαν αποτέλεσμα την ειρήνη. Ένα τέτοιο σύμβολο μάς θυμίζει τον πρώτο και σημαντικότερο σκοπό της Θεοσοφικής Εταιρείας, δηλαδή την Παγκόσμια Αδελφότητα.

Στο «Κλειδί της Θεοσοφίας» υπάρχει η εξής ερώτηση:

«Με ποιο τρόπον νομίζετε ότι μπορούν να μπουν σε εφαρμογή οι θεοσοφικές αρχές, για να οδηγήσουν σε μια κοινωνική συνεργασία και σε πραγματικές προσπάθειες κοινωνικής βελτίωσης;»

Και η Ε.Π.Μπλαβάτσκυ απαντά:

«Επιτρέψτε μου να σας θυμίσω σύντομα ποιες είναι αυτές οι αρχές: παγκόσμια ενότητα και αιτιότητα, αλληλεξάρτηση των ανθρώπων μεταξύ τους, νόμος του κάρμα και μετενσάρκωση. Αυτοί είναι οι τέσσερις κρίκοι της χρυσής αλυσίδας που θα έπρεπε να κρατεί την ανθρωπότητα συνδεδεμένη σε μια οικογένεια, την Παγκόσμια Αδελφότητα». (σελ. 216-217)

«Το περιστέρι, το ευλογημένο πνεύμα της ειρήνης», έγραφε ο W. Shakespeare. Το περιστέρι υπήρξε ένα σύμβολο ειρήνης και αθωότητας σε πολλές διαφορετικές παραδόσεις. Στην αρχαιοελληνική μυθολογία ήταν το ιερό σύμβολο της Αφροδίτης, ένα σύμβολο έρωτα και ζωής. Στην αρχαία Ιαπωνία ένα περιστέρι που μετέφερε ένα ξίφος συμβόλιζε το τέλος του πολέμου. Στην Ευρώπη υπάρχει μια παράδοση που λέγει ότι αν ένα περιστέρι πετάξει γύρω από ένα σπίτι όπου κάποιος πεθαίνει, τότε η ψυχή του θα φύγει εν ειρήνη. Και υπάρχουν βέβαια θρύλοι που λένε

ότι ο διάβολος μπορεί να μεταμορφωθεί σε οποιοδήποτε πουλί, εκτός από το περιστέρι. Στη χριστιανική τέχνη, το περιστέρι χρησιμοποιήθηκε σαν σύμβολο του Αγίου Πνεύματος, και συχνά εικονίζεται πάνω από το κεφάλι του Χριστού. Η Ε. Π. Μπλαβάτσκυ αναφερόμενη στο περιστέρι το θεωρεί σαν το σύμβολο του Ανώτερου Μανας (Νοητικού) ενδεδυμένου με τη δόξα του Buddhi (το Χριστικό στοιχείο).

«Δεν είναι παρά ο Αποκρυφιστής, ο Μύστης της Ανατολής, που στέκεται Ελεύθερος Άνθρωπος, παντοδύναμος μέσα στο δικό του Θείο Πνεύμα όσο μπορεί να γίνει ένας άνθρωπος της γης. Έχει απαλλάξει τον εαυτό του από όλες τις ανθρώπινες πεποιθήσεις και θρησκείες. Είναι το ίδιο ένας Χαλδαίος Σοφός, ένας Πέρσης Μάγος, ένας Έλληνας Θεουργός, ένας Αργύπτιος Ερμητιστής, ένας Βουδιστής Ραχάτ, και ένας Ινδός Γιόγκι. Έχει συγκεντρώσει μέσα του όλα τα διαφορετικά κομμάτια της Αλήθειας που βρίσκεται διασκορπισμένη σε όλα τα έθνη, και κρατάει στο χέρι του την Μία Αλήθεια, τη δάδα του φωτός που κανένας αντίθετος άνεμος δεν μπορεί να σβήσει και καμιά αιτία να τον την αφαιρέσει. ...γιατί έχει φέρει το Θεό μέσα του, και δεν εξαρτάται πλέον από τα παιχνίδια του κακού και των πονηρών πνευμάτων.»

(Η. Π. Μπλαβάτσκυ – Collected Writings, τόμος III)

Η μετάδοση της **Ολυμπιακής Φλόγας** φέρνει στο νου την Ελληνική φυλή με τους δαυλούς της που είχαν μεγάλη τελετουργική αξία, και συμβόλιζαν την φωτιά που έκλεψε ο Προμηθέας από τον Δία. Τη φλόγα που άναβε στην αρχή, την διατηρούσαν αναμμένη σε όλη τη διάρκεια των αρχαίων αγώνων. Η λατρεία της φλόγας συναντάται σε πολλές αρχαίες παραδόσεις, στη Φρυγία, τη Φοινίκη, την Τροία, τη ●ράκη, την Αίγυπτο τη Λήμνο, τη Σικελία, όπου τους ναούς συχνά οικοδομούσαν κοντά σε υφαίστεια και η εξωτερική λατρεία τους ήταν αφιερωμένη στις Χθόνιες θεότητες. Στην αιγυπτιακή μυθολογία η λεοντόμορφη θεά Σεχμέτ που λατρευόταν στην Μέμφιδα, η σύζυγος του θεού Φθα, λέγεται ότι γεννήθηκε από τη φλόγα των οφθαλμών του θεού ΡΑ, σαν τιμωρός των ανθρώπων για τα αμαρτήματά τους. Στην αρχαία Ελλάδα η λατρεία της φλόγα (φωτιάς) συνδεόταν επίσης με

τον Ήφαιστο και τις λατρευτικές τελετουργίες προς τον θεό αυτό. Ο μεγάλος Ινδός θεός Άγκνι, που λάτρευαν και οι Πέρσες, είχε τρεις μορφές, δηλαδή ουράνια ηλιακή, αστραπή, και γήινη φλόγα. Συνδέεται με ό,τι καίει και ανάβει, σαν ήλιος, σαν φωτιά, πόθος και πάθος.

Στην αρχαιότητα πίστευαν ότι η φωτιά ήταν ένα θείο στοιχείο που σχετιζόταν με την πιο υψηλή έκφραση της ανθρώπινης φύσης και κατά παράδοξο τρόπο, και με τον ανθρώπινο πόθο και το πάθος. Ο άνθρωπος καταδικάζεται από τις φλόγες του πάθους του και των αμαρτιών του, ή ελευθερώνεται από το πυρ του εξαγνισμού. Ο Πλωτίνος έγραφε στις Εννεάδες:

«Μπορούμε να σκεφτόμαστε το Θείον σαν μια φωτιά της οποίας η εκπορευόμενη θερμότητα διαπερνά το Σύμπαν – ή σαν εκείνο που μεταφέρεται από την Μία Ψυχή (τη θεία πρώτη Ψυχή) προς καθετί άλλο..»

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, ή η **Λαμπερή Μάχη**, διατηρούν ζωντανά στη σύγχρονη εποχή, τα αρχαία ιδανικά που δεν γίνονται κατανοητά από τους αθλητές σήμερα και γενικά από τη σημερινή κοινωνία μας. Αυτά τα ιδανικά δεν είχαν καμία σχέση με τον ανταγωνισμό αλλά με μια γενική πίστη ότι ο έλεγχος του φυσικού σώματος σχετιζόταν στενά με τον έλεγχο του νου, και το αντίστροφο. Στην αρχαία σοφία αυτό αποτελούσε ένα από τα βασικά βήματα που έπρεπε να κάνει κάποιος για να αγγίξει ένα πιο υψηλό επίπεδο στη ζωή του, ή κάποιος που φιλοδοξούσε να ερευνήσει το εσωτερικό μονοπάτι. Σε πολλά ιερά κείμενα των αρχαίων θρησκειών, βρίσκουμε αναφορές σχετικά με το πόσο σημαντική ήταν η φυσική ανάπτυξη και πειθαρχία, παράλληλα με την καλλιέργεια των αρετών, με σκοπό την απόκτηση ευγενέστερου χαρακτήρα. Ο Σενέκας αναφέρει πολλά ατομικά και ομαδικά αθλήματα μέσα στα γραπτά του, και συμβουλεύει:

*«Να μη σκέπτεσαι το **κάψιμο** και να μην ανησυχείς για τον πόνο, γιατί σκοπός σου θα πρέπει να είναι να **νικήσεις** την αδεξιότητα..»*

Πίστευε ότι η τακτική άσκηση θα βοηθούσε στην ανάπτυξη του χαρακτήρα, και έτσι κάθε άνθρωπος θα έπρεπε να ασκείται ώστε να αποκτήσει:

- 1) Σωστό νου
- 2) Καλή πνευματική υγεία
- 3) Σωματική υγεία

Η Ε. Π. Μπλάβατσκι επίσης, στη «Φωνή της Σιγής», μας θυμίζει πόσο σημαντικό είναι να κρατάμε ισορροπία ανάμεσα στο σώμα και το νου, για να πετύχουμε την πνευματική ανάπτυξη:

« Η Ψυχή δεν μπορεί να πληρωθεί παρά μόνο μέσα από την άγνοια του κορμιού σου. Κυβέρινα και εξουσίαζε τα δυο, για να μπορέσεις σώως να περάσεις την Πύλη της Ισοζυγισμού» (σελίδα 58)

Στην αρχαιότητα θεωρείτο θεία ικανότητα να μπορεί κάποιος να πλησιάσει ένα επίπεδο τέλειας αυτοσυγκέντρωσης, αυτοελέγχου, πειθαρχίας, καθώς και τα άλλα εκείνα στοιχεία που απαιτούνται για έναν καλό αθλητή. Στην πραγματικότητα η πειθαρχία του αθλητή (αποχή από αλκοόλ, ειδική δίαιτα, κλπ) πλησιάζει την πειθαρχία που απαιτούσε η μυστική επιστήμη. Η αφοσίωση στον προπονητή με πίστη στις οδηγίες του, είναι η αφοσίωση στον Διδάσκαλο, τον Μύστη. Δυστυχώς παρόμοιες ιδέες σήμερα έχουν σχεδόν χαθεί από την κοινωνία μας, και ο κύριος σκοπός πολλών αθλητών είναι να αγωνιστούν για να κερδίσουν, χωρίς να τους απασχολεί ουδεμία εσωτερική τελειότητα ή αρετή.

Ο Στωικός φιλόσοφος Επίκτητος έλεγε πόσο ανστηρή είναι η πειθαρχία που θα πρέπει να ακολουθήσει ένας αθλητής, και μπορούμε να δούμε στα λόγια του την ομοιότητα με τα πρώτα βήματα της αυτοπειθαρχίας εκείνου που φιλοδοξεί να εισέλθει στο εσωτερικό μονοπάτι.

«Πρέπει να ζεις σύμφωνα με τους καθορισμένους κανόνες, να απέχεις από την γροσφαγία, να ασκείς το σώμα σου τις καθορισμένες ώρες, είτε με τη ζέστη είτε με το κρύο, και να μην πίνεις κρύο νερό, ούτε κρασί. Με μια λέξη θα πρέπει να παραδώσεις τον

εαυτό σου ολοκληρωτικά στον εκπαιδευτή σου, όπως θα έκανες με τον ιατρό σου»

Τα χρυσά λόγια του Επίκτητου βέβαια δίνουν περισσότερη έμφαση στο φυσικό σώμα, διότι αυτά απευθυνόταν προφανώς σε αθλητές, αλλά υπάρχει μια μεγάλη ομοιότητα με κάποιους κανόνες του εσωτερισμού, όπως εκείνους που αναφέρει η Ε. Π. Μπλαβάτσκυ στο βιβλίο της «Τα Πρώτα Βήματα στον Αποκρυφισμό». Φαίνεται πως η τελειότητα του φυσικού σώματος αποτελούσε για τους αρχαίους λαούς, ένα απαραίτητο βήμα προς την πνευματική ανάπτυξη. Δεν είναι χωρίς αιτία που οι αγώνες των Ελλήνων, Αιγυπτίων, Ινδών κλπ, αφιερωνόταν σε ένα θεό. Ο Πίνδαρος στις Ωδές του, αποδίδει τη νίκη του αθλητή πρώτα απ' όλα στην εύνοια ενός θεού, ή σε εκείνο που αποτελεί το αρχετυπικό σύμβολο της τελειότητας. Κατά δεύτερο λόγο, στην καταγωγή του αθλητή και τέλος στην Αρετή του. Το ιδανικό της τελειότητας ή της αρετής ήταν βαθιά σεβαστό στην αρχαιοελληνική κοινωνία, και εκφραζόταν στις μυθολογικές περιγραφές της Ηρωικής εποχής μέσα από τα έπη του Ομήρου.

Στον Ινδουισμό, το ιδανικό της ανθρώπινης τελειότητας σχετίζεται στενά με την κυριαρχία του φυσικού σώματος, παράλληλα με τα συναισθήματα και το νου. Ένας από τους τρόπους της αυτοσυνειδητότητας ορίζεται σαν ο δρόμος του σώματος, ή η Απελευθέρωση *Dehvada*, που επιτυγχάνεται με τη φυσική τελειοποίηση, ή *Kaya Sadhana*, όπως λέγεται στην παράδοση της *Hatha yoga*. Σε μια άλλη παράδοση, την *Rajah Yoga* που βλέπουμε στις *Yoga Sutras* του *Patanjali*, υπάρχουν κανόνες που δίνουν έμφαση στην ανάγκη να αναπτυχθεί σε τέλεια κατάσταση το φυσικό σώμα.

«Η τελειότητα του σώματος είναι η ομορφιά, η δύναμη και η αδαμάντινη σκληρότητα» (3.45)

Η κυριαρχία του φυσικού σώματος είναι ένα απαραίτητο βήμα στο μονοπάτι προς την αυτοσυνειδητότητα, και έτσι τεχνικές όπως η *pranayama*, οι στάσεις του σώματος ή *asanas*, η απόσυρση

των αισθήσεων ή pratyahara. σχετίζονται στενά με τις λειτουργίες του φυσικού σώματος, και η κυριαρχία επάνω τους φαίνεται πως είναι ουσιαστικής σημασίας για εκείνον που επιθυμεί να προσεγγίσει μια υψηλότερη κατάσταση εγρήγορσης. Με αυτή την έννοια, ο αθλητισμός θεωρείται σαν ένας τρόπος, μια μέθοδος κυριαρχίας πάνω στο σώμα, και στη συνέχεια το επόμενο βήμα, είναι η προσπάθεια της κυριαρχίας στα συναισθήματα και το νου.

Στην εποχή της Rig Veda, τα έπη Ramayana και Mahabharata, αναφέρονται σε αρματοδρομίες, τοξοβολία, κολύμπι και πάλη. Ο ίδιος ο Γκωτάμα Βούδα λέγεται πως ήταν μεγάλος τοξοβόλος, αρματοηλάτης, δρομέας και σφυροβόλος. Μια από τις πολεμικές τέχνες, το Kung Fu (που δεν περιλαμβάνεται στα Ολυμπιακά αγωνίσματα), ξεκίνησε σύμφωνα με το θρύλο, από τον μοναχό Bodhidharma (που είναι επίσης γνωστός σαν Τα Μο), ο οποίος ταξίδεψε από την Ινδία στην Κίνα το 500 π.Χ. περίπου. Λέγεται ότι επισκέφθηκε τους μοναχούς Σαολίν στην επαρχία Χουνάν και εκεί κέρδισε το θαυμασμό των μοναχών με την ικανότητά του στον διαλογισμό. Το μυστικό ήταν η πειθαρχία του φυσικού σώματος, κάτι που όπως ο ίδιος διαπίστωσε, δεν είχαν οι μοναχοί εκείνοι, και έτσι τους εκπαίδευσε με ασκήσεις που δυναμώνουν το σώμα και την αντοχή τους. Σύμφωνα με το θρύλο, ο Bodhidharma διέδωσε τον Βουδισμό Zen στην Κίνα, και έβαλε τις βάσεις για τη σύγχρονη τέχνη του Kung Fu, από την οποία πιθανόν να ξεπήδησαν οι περισσότεροι κανόνες που καθορίζουν όλες τις άλλες πολεμικές τέχνες. Η Pranayama επίσης είναι μια τεχνική μεγάλης σπουδαιότητας στο Tae Kwan Do, το Judo, το Sumo, το Karate και την πάλη, και μια από τις πολλές τεχνικές yoga που εξαπλώθηκαν από τους Βουδιστές στην Άπω Ανατολή.

Σε πολλά αθλητικά αγωνίσματα συναντάμε τεχνικές που σχετίζονται στενά με την αρχαία επιστήμη της yoga. Φυσικά τέτοιες τεχνικές, όταν χρησιμοποιούνται με μοναδικό σκοπό την ανάπτυξη του φυσικού σώματος, και αποσυνδέονται από την τελειότητα ή την Αρετή, δεν βοηθούν στην εξέλιξη προς μια ανώτερη κατάσταση συνείδησης. Στο «Κλειδί της Θεοσοφίας» υπάρχει

η ακόλουθη σχετικά με αυτό, ερώτηση:

Ερ: «Κατάλαβα. Μονάχα τον ηθικό ασκητισμό θεωρείτε αναγκαίο. Είναι μέσον για κάποιο σκοπό, και ο σκοπός αυτός δεν είναι άλλος από την τέλεια ισορρόπηση της εσωτερικής ανθρώπινης φύσης, και της ολοκληρωτικής επιβολής της επάνω στο σώμα, στις επιθυμίες του και τα πάθη του;»

Απ: «Ακριβώς. Αυτά όμως τα μέσα πρέπει να τα χρησιμοποιούμε με νοημοσύνη, με σοφία και όχι τυφλά και ανόητα. Σαν τον αθλητή που προπονείται και ετοιμάζεται για ένα μεγάλο αγώνα, και όχι σαν τον φιλάργυρο που πεθαίνει της πείνας για να ικανοποιήσει το πάθος του για το χρήμα» (σελ.241-242)

Κάθε άσκηση του φυσικού σώματος που δεν συνδέεται με την αρετή που ασκεί και εξελίσσει το νου και τα συναισθήματα, οδηγεί σε μια εσωτερική παρόρμηση για φιλοδοξία και ναρκισσισμό. Και κάτι τέτοιο δεν αποτελούσε μέρος των ιδανικών που υπήρχαν στον αθλητισμό του αρχαίου κόσμου, και ιδιαίτερα της αρχαίας Ελλάδας, όπου τα υψηλά ιδανικά της αρετής και της τελειότητας χαίρονταν βαθύ σεβασμό από τους ανθρώπους, και κάθε αθλητής έπρεπε να αναπτύξει τις αρετές του σε ένα υψηλότερο επίπεδο. Μέχρι ενός σημείου, εκείνοι που φιλοδοξούν να βαδίσουν το εσωτερικό μονοπάτι είναι αθλητές της ψυχής, και δεν θα πρέπει να παραμελούν και να εγκαταλείπουν στην τύχη του το φυσικό τους σώμα. Μια τέτοια ισορροπία θα πρέπει να φέρνουμε στην καθημερινή ζωή μας, ώστε να αναπτύξουμε μια αρμονία μέσα μας. Εάν νους και σώμα είναι ένα, οι πιθανότητες της ανάπτυξης των φυσικών και διανοητικών δυνατοτήτων του ανθρώπου είναι απεριόριστες, αρκεί να είναι ενωμένες και κάτω από τον έλεγχό του. Κάθε ένας από εμάς είναι ένας αθλητής στη μάχη της ζωής μας. Ας μην παραμελούμε το φυσικό μας σώμα, το Ναό της ψυχής μας! Και για σένα, επαγγελματία αθλητή ας λάμψει η Ολυμπιακή φλόγα μέσα στην ψυχή σου, κι ας φωτίζει το ναό σου, το φυσικό σου σώμα.

**Αυτοί είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες,
η λαμπερή μάχη της ψυχής!**

ΑΠΟ ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ

ΘΕΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ε.Π.Μπλαβάτσκι

● Ξίσατε ένα θέμα που συγκινεί πολύ βαθιά εμάς τους θεόσους, και έχουμε δικαίωμα να πούμε τη γνώμη μας. Ας το αντιμετωπίσουμε από πλατιά άποψη, και θα σας αποδείξω ότι κάνετε κακό και όχι τόσο καλό με τις περισσότερες βελτιώσεις για τις οποίες τόσο κανχιάστε. Η σύγχρονη αγωγή δεν κάνει τόσο καλό στις φτωχιές πεινασμένες μάξες, και οι μέλλουσες γενιές ελάχιστα θα σας ευγνωμονούν για μια τέτοια «διάδοση της διανοητικής μόρφωσης».

Είμαστε απόλυτα σύμφωνοι πως για ένα φτωχό παιδί γεννημένο σε μια πανάθλια συνοικία, καταδικασμένο να παίζει κάθε μέρα κοντά στους βρόμικους οχετούς και να ζει μέσα σε ένα περιβάλλον, όπου όλη την ώρα ακούει και βλέπει αισχρά πράγματα και λόγια, για ένα τέτοιο παιδί είναι πολύ καλύτερα να πηγαίνει καθημερινά σε μια καθαρή, ευχάριστη αίθουσα σχολείου στολισμένη με εικόνες και συχνά με λουλούδια. Τα σχολεία των φτωχότερων παιδιών, αν και πολύ λιγότερο χρήσιμα απ' ό,τι θα μπορούσαν να είναι, τα θεωρούμε ωστόσο καλά, συγκριτικά με το απαίσιο περιβάλλον μέσα στο οποίο η σύγχρονη κοινωνία τα υποχρεώνει να ζουν. Εκεί τους μαθαίνουν να είναι καθαρά, τακτικά και ευγενικά, τους μαθαίνουν τραγούδια και παιχνίδια, που ξυπνούν τη διάνοιά τους. Τους διδάσκουν να χρησιμοποιούν με επιδεξιότητα τα δάκτυλά τους, τους μιλούν με χαμόγελο στα χείλη αντί να τα κοιτούν με ύφος νευριασμένο. Αντί να τα βρι-

ζουν, τα μαλώνουν με ηπιότητα και συχνά τα χαϊδεύουν. Όλα αυτά εξανθρωπίζουν τα παιδιά, αναπτύσσουν το μυαλό τους και τα κάνουν πιο επιδεκτικά σε διανοητικές και ηθικές επιρροές. Τα σχολεία, αν και δεν είναι πάντα αυτά που πρέπει, ωστόσο σε σύγκριση με τις κατοικίες τους, είναι παράδεισοι. Αυτά ισχύουν για τα περισσότερα λαϊκά σχολεία, αλλά το παιδαγωγικό σύστημα είναι εντελώς αξιόμεμπτο.

Ποιος είναι ο πραγματικός σκοπός της σύγχρονης αγωγής; Είναι το να καλλιεργήσει και να αναπτύξει το πνεύμα στην ορθή κατεύθυνση, να διδάξει στους νέους να υποφέρουν θαρραλέα το φορτίο της ζωής, να δυναμώσουν τη θέλησή τους; Ή μήπως, να τους εμπνεύσει την αγάπη για το διπλανό τους και να καλλιεργήσει το αίσθημα της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης και αδελφοσύνης, ετοιμάζοντας και διαμορφώνοντας το χαρακτήρα τους για την πρακτική ζωή; Τίποτε από όλα αυτά. Και όμως αυτοί είναι χωρίς αμφιβολία, οι σκοποί κάθε πραγματικής εκπαιδευτικής αγωγής. Κανείς δεν το αμφισβητεί, όλοι οι παιδαγωγοί το παραδέχονται και πολύ συζητούν γι' αυτό το θέμα. Τι γίνεται όμως στην πράξη; Κάθε νέος, κάθε παιδί, ακόμη και κάθε δάσκαλος της νέας γενιάς θα σας απαντήσει: «Σκοπός της σύγχρονης αγωγής είναι να περνάει κανείς εξετάσεις».

Το σύστημα αυτό δεν οδηγεί σε μια ορθή άμλλα αλλά, αντίθετα, γεννάει και τροφοδοτεί τη ζήλια, το φθόνο, ακόμη και το μίσος ανάμεσα στους νέους, και έτσι τους ετοιμάζει για μια ζωή άγριου εγωισμού και ανταγωνισμού, για τιμές και για κέρδη, αντί να καλλιεργεί αισθήματα καλής διάθεσης προς τους γύρω. Και τι είναι αυτές οι εξετάσεις, ο τρόμος και ο φόβος των νέων της εποχής μας; Είναι απλούστατα μια μέθοδος ταξινόμησης, με την οποία καθορίζουν τα αποτελέσματα της σχολικής διδασκαλίας. Με άλλα λόγια είναι η πρακτική εφαρμογή της σύγχρονης επιστημονικής μεθόδου στο είδος «άνθρωπος ο διανοούμενος». Η επιστήμη διδάσκει ότι η διάνοια είναι αποτέλεσμα μηχανικών αλληλεπιδράσεων της εγκεφαλικής ουσίας. Είναι λοιπόν πολύ λογικό η σύγχρονη αγωγή να μοιάζει με μηχανή, ένα είδος αυτόματης μηχανής, που παράγει διάνοιες με τον τόνο. Μια πολύ μικρή πείρα από τις εξετάσεις φθάνει για να μας δείξει ότι το μόνο

τους παιδαγωγικό αποτέλεσμα είναι η άσκηση της φυσικής μνήμης. Όσο για την πραγματική, υγιή καλλιέργεια της σκέψης και της κριτικής ικανότητας, είναι απλούστατα αδύνατη, όσο καιρό τα αποτελέσματα θα κρίνονται από το συναγωνισμό των εξετάσεων. Ακόμη μια φορά σας λέω, ότι η σχολική αγωγή έχει εξαιρετική σημασία για τη μόρφωση του χαρακτήρα και προπαντός από την ηθική άποψη.

Τώρα, αν εξετάσουμε το σύγχρονο σύστημα, θα δούμε πως από την αρχή μέχρι το τέλος στηρίζεται στις ονομαζόμενες επισημονικές ανακαλύψεις: στον «περί υπάρξεως αγώνα» και την «επιβίωση του ισχυρότερου». Σε όλη την παιδική και νεανική του ηλικία, κάθε άνθρωπος ανατρέφεται με τέτοια παραδείγματα και με πρακτική πείρα, καθώς και με απ' ευθείας διδασχή, ώστε να του είναι εντελώς αδύνατο να ξεριζώσει από μέσα του την ιδέα ότι το «εγώ», ο κατώτερος, ο προσωπικός, ο ζωώδης εαυτός είναι το μόνο που υπάρχει, ο μοναδικός σκοπός της ζωής. Αυτό είναι η μεγάλη πηγή όλης της δυστυχίας, των εγκλημάτων και του σκληρόκαρδου εγωισμού, που παραδέχεστε όσο και εγώ. ● εγωισμός, το λέω και θα το ξαναλέω, είναι η κατάρρα της ανθρωπότητας, είναι η γόνιμη μήτρα για κάθε κακό και κάθε έγκλημα σε αυτή τη ζωή. Και τα σχολεία γίνονται οι ζεστές φωλιές αυτού του εγωισμού.

Υπάρχουν τριών ειδών σχολικά ιδρύματα που διαβαθμίζονται σε όλα τα επίπεδα της παιδείας, σε πολλές παραλλαγές και συνδυασμούς. Τα πρακτικά εμπορικά εκπαιδευτήρια αντιπροσωπεύουν τη σύγχρονη μόρφωση. Εδώ βλέπουμε ότι η εμπορική επισημονική και υλική πλευρά αντικαθιστά ολοένα πιο πολύ την κλασική, ορθόδοξη εκπαίδευση, που μοιάζει πια στείρα. Δεν είναι δύσκολο να βρούμε την αιτία. Τα αντικείμενα μελέτης αυτού του κλάδου της μόρφωσης είναι το χρήμα, το ύψιστο αγαθό του 19ου αιώνα (Σημ. Ιλισού: και του 21ου αιώνα, δυστυχώς). Και έτσι όλη η ενέργεια που παράγουν τα εγκεφαλικά μόρια των μαθητών τους, συγκεντρώνεται σε ένα σημείο, και αποτελούν σαν να λέμε, μια οργανωμένη στρατιά από μορφωμένα εκμεταλλευτικά μυαλά μιας μειοψηφίας ανθρώπων, προπονημένων για να ανταγωνιστούν τις αμόρφωτες και απλοϊκές μάζες, που είναι

προορισμένες να υποστούν το φάσμα της εξαντλητικής τυραννίας των διανοητικά ισχυρότερων αδελφών τους. Μια τέτοια αγωγή δεν είναι μόνο αντί-θεοσοφική αλλά και εντελώς αντιχριστιανική. Αποτέλεσμα: άμεση συνέπεια αυτής της μόρφωσης είναι να κατακλυστεί η αγορά από χρηματοπαραγωγικές μηχανές, με επί κεφαλής άκαρδους εγωιστικούς ανθρώπους-ζώα, που ανατράφηκαν με πολλή επιμέλεια για να παραφυλάν τη λεία τους και να επωφελούνται από την αμάθεια των πιο ανίσχυρων αδελφών τους. Το κλασσικό σύστημα εξακολουθεί βέβαια να είναι το πιο σεβαστό, και κάνει κάποιο καλό στην εποχή μας. Παρ' όλο όμως που η μορφή αλλάζει, το πνεύμα που επικρατεί κι εκεί, είναι το ίδιο αντιχριστιανικό και αντί-θεοσοφικό. Το προτιμούν πάντα τα μεγάλα σχολεία μας, όπου είναι εφικτή όχι μόνο η διανοητική, αλλά και η κοινωνική αγωγή.

Είναι παράξενο να βλέπουμε πως οι πιστοί της θεωρίας της «επιβίωσης του ισχυρού», δεν την εφαρμόζουν καθόλου πρακτικά. Όλη τους η προσπάθεια τείνει στο να αντικαταστήσει ο φυσικά ανίκανος, τον ικανό. Ξοδεύοντας μεγάλα ποσά, αποσπούν τους καλύτερους καθηγητές από τους δικαιωματικούς μαθητές τους, για να τους απορροφήσουν στη μηχανική προγύμναση των παιδιών τους, που στερούνται φυσικές ικανότητες. Με αυτό τον τρόπο πολλά επαγγελματικά στάδια γεμίζουν από άχρηστους και ανώφελους ανθρώπους. Αυτό οφείλεται στο καταστροφικό σύστημα της αγωγής των νέων για τούτο ή εκείνο το επάγγελμα, χωρίς διόλου να λογαριάζεται η φυσική τους κλίση ή το ταλέντο τους.

Ο φτωχός μικρός υποψήφιος για τον προοδευτικό παράδεισο της μόρφωσης, φθάνει κατ' ευθείαν από το νηπιαγωγείο στο σύγχρονο «μαγγανοπήγαδο» μιας προπαρασκευαστικής σχολής, όπου τον αρπάζουν αμέσως οι εργάτες του υλικο-διανοητικού εργοστασίου, του παραφουσκώνουν το κεφάλι με πληθώρα στοιχείων, με αριθμούς και πίνακες, ώστε και κάτω από την πίεση των κυλίνδρων, που ο Carlyle ονόμασε «νεκρά λόγια», να χάσει και τη λίγη φυσική ιδιοφυΐα που ίσως είχε. Από την ιστορία αποκτά κανείς τόσες γνώσεις για το δικό του έθνος, όσες είναι αρκετές για να τον εφοδιάσουν με μια πανοπλία από προλήψεις κατά των

άλλων λαών, και να τον διαποτίσουν δυστυχώς συχνά, με τα βρομερά πάθη του μίσους. Σε αυτά έχω να προσθέσω και την επιπόλαιη διδασκαλία από επιλογή, όπως λένε, γεγονότων της Βίβλου, όπου η μελέτη γίνεται καθαρά μηχανική άσκηση της μνήμης και καθόλου της διάνοιας. Το γιατί του δασκάλου ασχολείται με τις περιστάσεις και όχι με τα αίτια. Αν κάποιοι άνθρωποι διαμορφωμένοι με το σύστημα αυτό, μαθαίνουν να σκέπτονται και να λογιζούνται μόνοι τους, αυτό οφείλεται σε μια υγιή αντίδρασή τους και όχι στο ίδιο το σύστημα.

Δεν υπάρχουν ελεύθερα σκεπτόμενοι νέοι και νέες, και γενικά η πρώτη αγωγή αφήνει ίχνη που παραμορφώνουν το πνεύμα. Ένα ορθό, υγιές σύστημα αγωγής οφείλει να διαμορφώσει μια στερεή και ελεύθερη διάνοια, που να την κυβερνάει απόλυτα μια δίκαιη και λογική σκέψη, και όχι η τυφλή πίστη. Πώς μπορείτε να περιμένετε καλά αποτελέσματα όσο καιρό στρεβλώνετε τη λογική των παιδιών, υποχρεώνοντάς τα την Κυριακή να πιστεύουν στα θαύματα της Βίβλου, και τις υπόλοιπες έξη ημέρες της εβδομάδας, να τους διδάσκετε ότι από επιστημονική άποψη τέτοια πράγματα είναι αδύνατα; Η διάδοση λίγης πρακτικής θεοσοφίας θα ήταν για τη ζωή τους εκατό φορές προτιμότερη από όλη αυτή τη διοχέτευση άχρηστης διανοητικής γνώσης.

Αν είχαμε χρήματα θα ιδρύαμε σχολεία όπου δεν θα ετοίμαζαν για τη ζωή, ανθρώπους που να ξέρουν μόνο γραφή και ανάγνωση και σωρεία διανοητικής γνώσης, που είναι όμως υποψήφιοι να πεινάσουν. Θα διδάσκαμε στα παιδιά να έχουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, να αγαπούν τους ανθρώπους, να αισθάνονται αλtruισμό, αμοιβαία αλληλεγγύη, και πιο πολύ απ' όλα, να σκέπτονται και να λογιζούνται μόνοι τους. Θα περιορίζαμε την καθαρά μηχανική εργασία της μνήμης στο ελάχιστο δυνατό όριο, και θα αφιερώναμε περισσότερο χρόνο στο να καλλιεργήσουμε και να αναπτύξουμε τις εσωτερικές τους αισθήσεις και ικανότητες, καθώς και κάθε λανθάνουσα δυνατότητα. Σκοπός μας θα ήταν να δημιουργήσουμε ελεύθερους άνδρες και γυναίκες, ελεύθερους διανοητικά, ελεύθερους ηθικά, χωρίς προλήψεις, και πριν από όλα ανιδιοτελείς. Και πιστεύουμε ότι πολλά, αν όχι όλα, θα ήταν κατορθωτά με μια πραγματικά θεοσοφική αγωγή.

Κυκλοφορούν οι νέες εκδόσεις των έργων της ιδρύτριας της Θ.Ε. Έλενα Π. Μπλαβάτσκυ

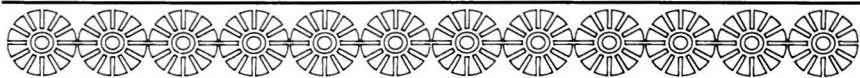
Το Κλειδί της Θεοσοφίας Η Φωνή της Σιγής

Διατίθενται στα κεντρικά βιβλιοπωλεία και στα γρα-
φεία της Θ.Ε. Βουκουρεστίου 25,

Τ.Τ. 106 71

Τηλ.+Fax. 210 3610961

Τηλ. 210 3620702

ΠΕΤΡΟΣ ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ

Κ. Γρηγοριάδης

Γεννήθηκε στην Αθήνα στις 23 Νοεμβρίου 1904. Σπούδασε χημεία στο Παν/μιο των Αθηνών και ηλεκτρολογία στη Γερμανία.

Από νεαρή ηλικία αισθάνθηκε έλξη προς τον Εσωτερισμό και υπήρξε μέλος της Θεοσοφικής Εταιρείας της Ελλάδας. Από νωρίς αισθάνθηκε επίσης την ανάγκη να πλουτίσει την ελληνική γραμματεία κατά το δυνατόν με σοβαρά βιβλία. Για το σκοπό αυτό άρχισε τη συγγραφή πρωτότυπων έργων καθώς και τη μετάφραση επίλεκτων εσωτερικών βιβλίων από τη γαλλική και γερμανική γλώσσα, μέσω της δημιουργημένης από τον ίδιο, βιβλιοθήκης της Σφιγγός. Ίδρυσε την επιθεώρηση ΣΦΙΓΞ, της οποίας εκδόθηκαν 10 τόμοι. Το έργο του απαρτίζεται από 90 περίπου βιβλία με όσο το δυνατόν επιστημονικό πνεύμα, με βάση την εσωτερική και μυητική πλευρά. Το απόσταγμα των εκδόσεών του υπήρξε το Λεξικό Εσωτερισμού και Απόκρυφης Γνώσης.

Πέθανε στις 29 Νοεμβρίου 1988.

Αν έστρεφα το βλέμμα μου στο μεγαλείο της ψυχής του ή την υπόλοιπη αξία του, και αν έβλεπα τη δική μου μηδαμινότητα, θα μου φαινόταν ότι το καλύτερο που έπρεπε να κάνω ήταν να μην ασχοληθώ διόλου με το ανάστημα του ανδρός αυτού. Αισθάνομαι όμως την υποχρέωση να ασχοληθώ με τον αείμνηστο Π. Γράβιγγερ διότι θεωρώ σαν φόρο τιμής να γνωρίσουν τον άνδρα, όσοι δεν είχαν την τύχη να γνωρίσουν αυτόν τον ίδιο και το έργο του.

Ο Π. Γράβιγγερ ήταν γεμάτος αρετές. Ενώ είχε τεράστια

μόρφωση και τεράστιες γνώσεις ήταν πάντοτε απλός και πρᾶος, καταδεκτικός, δίχως ίχνος εγωισμού και περηφάνιας. Το πιστεύω του ήταν να βοηθά υλικά και πνευματικά τους συνανθρώπους, και γι' αυτό άλλωστε μας έλεγε ότι κάθε άνθρωπος έχει υποχρέωση να αφήσει πνευματική κληρονομιά σε αυτούς. Επίσης πρόσφερε ανελλιπώς πνευματικές γνώσεις και επέμενε ότι όλοι μας πρέπει να προσπαθούμε να ανέλθουμε σε πνευματικό επίπεδο, ώστε να γίνουμε άνθρωποι με όλη τη σημασία της λέξης, όπως υπήρξε και ο ίδιος, όχι μόνο θεωρητικά αλλά και στην πράξη. Επέμενε ότι όταν γίνουμε πραγματικοί άνθρωποι τότε είναι εύκολο να πλησιάσουμε το θείο, το οποίο είναι διάχυτο στη φύση αλλά και στο εσωτερικό μας. Εν ολίγοις, ότι είναι ματαιοπονία να προσπαθούμε να γνωρίσουμε το θείο εφ' όσον δεν έχουμε γίνει ακόμη πραγματικοί άνθρωποι.

Η ζωή του ήταν απλούστατη και ζούσε ανεπηρέαστος από τα φθηνά γεγονότα που συνέβαιναν γύρω του. Κυριότερο μέλημά του ήταν η διάθεση των γνώσεών του και η συγγραφή των βιβλίων του, με τα οποία ασχολούνταν σχεδόν νυχθημερόν και άνευ διακοπής. Όταν συνέγραφε το βιβλίο «ο Πυθαγόρας» και ενώ οι γιατροί του απαγόρευαν να εργάζεται πολύ για να μη χειροτερέψει η υγεία του λόγω σοβαρής ασθένειας, εκείνος απηφώνοντας τις προτάσεις των γιατρών ασχολούνταν συνεχώς με τη συγγραφή του βιβλίου διότι, όπως μας έλεγε, αισθανόταν υποχρέωση να το φέρει εις πέρας το ταχύτερο δυνατό.

Τα ανωτέρω είναι τα ελάχιστα που μπορούν να αναφερθούν για την προσωπικότητά του. Όσοι δε τον γνώρισαν από κοντά, είναι αδύνατο να λησμονήσουν την ευγενική ψυχή του και την αγάπη του προς τον πλησίον του, και γενικά την ανθρωπότητα. Πολύ πριν πεθάνει, ο ίδιος έδωσε εντολή στον τεχνίτη του οικογενειακού του τάφου να αναγράψει:

«Πρώτον άνθρωπον γένεσθαι και τότε Θεόν»

Πυθαγόρας

ΠΟΠΟΛ ΒΟΥ

Το Ιερό Βιβλίο των Κιτσέ – Μάγια

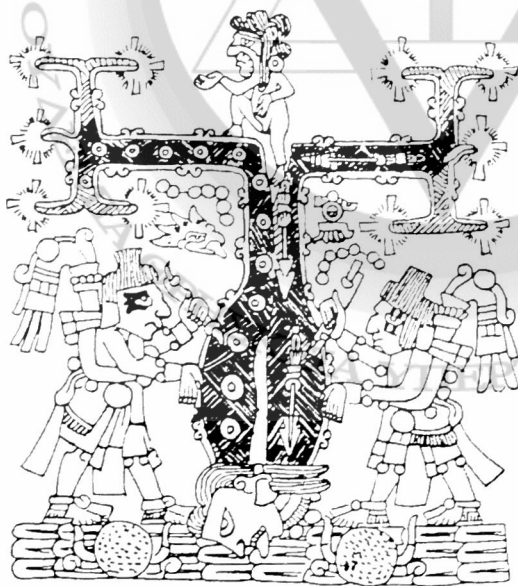
Ιφιγ. Κασταμονίτη

Μέρος 3ο

«Τα αρχαία ιερά Μυστήρια χρονολογούνται από μια περίοδο πολύ παλαιότερη από ό,τι φαντάστηκαν ποτέ οι πιο ένθερμοι σπουδαστές της ιστορίας τους...»

Α. Λε Πλονζόν

Ο μύθος των Δίδυμων ηρώων-θεών

Η εικόνα του έναστρου ουρανού σε ορισμένες πολύ σημαντικές εποχές για τους αρχαίους λαούς, προβάλλεται στη μυθολογική εξιστόρηση της κοσμογονίας και της θεογονίας τους, όπως διαπιστώθηκε και στην περίπτωση του Δένδρου-Γαλαξία (βλ. προηγούμενο τεύχος Ιλίσου). Ο αστερισμός των Δίδυμων αλλά και του Ωρίωνα επίσης, φαίνεται πως είχαν σημαντική αξία

για τους αστρονόμους των αρχαίων Μάγια που τους ταύτιζαν με ήρωες ή γεγονότα της μυθολογίας τους, από την οποία αντλούσαν επίσης το περιεχόμενο και τα τυπικά των ιερών Μυστηρίων τους. Ωστόσο, δεν είναι οι μόνοι που λάτρευαν τους Δίδυμους θεούς, καθώς Δίδυμοι υπήρξαν πολλοί και στους άλλους αρχαίους λαούς, π.χ. Μίθρα και Βαρούνα, Ίσις και Όσιρις, Άρτεμις και Απόλλων, Κάστωρ και Πολυδεύκης κ.λ.π., συνήθως όλοι θεότητες του Καλού. Συχνά ο ένας αντιπροσωπεύει το φανερό (φως, ήλιος, ζωή) και τη δυναμική ενέργεια (κυνηγός, αρσενικό) και ο άλλος το κρυφό (σκοτάδι, θάνατο, σελήνη) και την παθητική ενέργεια (βοσκός, θηλυκό). Οι διπλή τους φύση κάνει τον ένα θεραπευτή (ή πιο ισχυρό) και τον άλλο ασθενή (ή πιο αδύναμο). Αστρολογικά, οι Δίδυμοι εκφράζουν τον «Τροχό των Μεταμορφώσεων», τις αντιθέσεις που πρέπει να ξεπεραστούν για να υπάρξει ζωή κι εξέλιξη, όπως θα δούμε και στον παρακάτω μύθο.

Στο Πόπολ Βου αναφέρονται τρία ζευγάρια διδύμων θεών. Σαν πρώτο μπορούν να θεωρηθούν οι Προπάτορες, γεννήτορες των θεών και Δημιουργοί του ανθρώπου, Ξπιγιάκοκ(ο Γέρος) και Ξμουκανέ(η Γραία). Το δεύτερο ζευγάρι, αν και όχι ετερόφυλο, γεννήθηκε από αυτούς πριν από τη δημιουργία του ανθρώπου και πριν εμφανιστούν ο ήλιος και οι σελήνη.

«Στη διάρκεια της νύκτας γεννήθηκαν ο Χουν-Χουναπού και ο Βούκουμπ-Χουναπού. ● πρώτος είχε δυο γιους...αλλά ο άλλος ήταν χωρίς σύζυγο...» (βιβλ. II, κεφ. I)

Τα δυο αδέρφια μαζί με τους γιους του πρώτου συχνά έπαιζαν το «παιχνίδι της μπάλας», ώπου τους άκουσαν οι Κύριοι του Κάτω Κόσμου(Ξιμπάλμπα). Ενοχλημένοι από το θόρυβο «πάνω από τα κεφάλια τους» έκαναν συμβούλιο και αποφάσισαν να τους τιμωρήσουν για την αυθάδειά τους. Έστειλαν την κουκουβάγια και τους έδωσε την πρόσκληση να κατέβουν να τους συναντήσουν. Ο Α. Λε Πλονζόν υποστηρίζει ότι αυτή η κάθοδος καθώς και όσα έγιναν στον Κάτω Κόσμο, αποτελεί μέρος των ιερών Μυστηρίων και των τελετών των Μάγια, τα οποία γινόταν σε μια περιοχή στην καρδιά των βουνών της Γουατεμάλα, που επίσης ονομαζόταν Ξιμπάλμπα (δηλ. Κάτω Κόσμος). Έτσι η κουκουβάγια, ο αγγελιοφόρος, ήταν

μεν πουλί της νύκτας αλλά πιθανόν και πουλί της σοφίας όπως η ιε-
ρή κουκουβάγια της θεάς Αθηνάς. Ας ακολουθήσουμε όμως το μύ-
θο, σύμφωνα με τον οποίο το ζεύγος των δίδυμων θεών δέχθηκε την
πρόσκληση και κατέβηκε στον Κάτω Κόσμο. Έπαιξαν μαζί τους το
παιχνίδι της μπάλας, αλλά οι Κύριοι της Ξιμπάλμπα (Κάτω Κό-
σμου) τους νίκησαν χρησιμοποιώντας τεχνάσματα, τόσο στο ίδιο το
παιχνίδι όσο και στις άλλες δοκιμασίες που τους υπέβαλλαν. Έτσι
τους καταδίκασαν σε θάνατο.

*«Τώρα θα πεθάνετε, θα θυσιαστείτε, είπαν ο Πρώτος Θάνατος
και ο Έβδομος Θάνατος. Θα σας κοιματιάσουμε κι εδώ θα θα-
ψτούν τα προσωπά σας» (βιβλ.ΙΙ, κεφ.2)*

Κρέμασαν το κεφάλι του Χουν-Χουνναπού, όπως είδαμε (βλ.
προηγούμενο τεύχος Ιλιού) και δεν άφηναν κανένα να πλησιάσει
το δένδρο. Όμως ένα κορίτσι, κόρη ενός των Κυρίων του Κάτω Κό-
σμου άκουσε την ιστορία. Το όνομά της ήταν Ξικ (σταγόνα αίμα-
τος) και πήγε μόνη της στο θαυματουργό δένδρο με τους γλυκούς
καρπούς..

*«Θα πεθάνω, θα χαθώ αν κόψω ένα φρούτο,... Τότε το κεφάλι
του Χουν-Χουνναπου που κρεμόταν στο δένδρο τής μίλησε, και όταν
εκείνη άπλωσε το χέρι της να κόψει τον καρπό, από το στόμα τού κε-
φαλίου έπεσαν λίγες σταγόνες σάλιο μέσα στην παλάμη της. Ύστερα
η φωνή από το δένδρο τής είπε: μέσα στο σάλιο μου σον έδωσα τους
απογόνους μου...» (βιβλ.ΙΙ, κεφ.2)*

Η κόρη διώχτηκε από τον Κάτω Κόσμο όταν η εγκυμοσύνη της
άρχισε να φαίνεται. Γλίτωσε από το θάνατο που την καταδίκασε ο
πατέρας της, επειδή την λυπήθηκαν οι εκτελεστές της, και ανέβηκε
στην επιφάνεια της γης όπου γέννησε τα παιδιά της, το τρίτο ζεύγος
των διδύμων, τους ήρωες-θεούς Χουνναπού και Ξαλανκέ. Τα βρέφη
κινδύνεψαν από τα μεγαλύτερα αδέρφια τους, τους πρύπους γιους
του Χουν-Χουνναπού αλλά κατέχοντας μαγικές δυνάμεις, μεταμόρ-
φωσαν τους αδελφούς τους σε πιθήκους. Όταν μεγάλωσαν, ανακά-
λυψαν τα κρυμμένα εφόδια του πατέρα τους για το παιχνίδι της
μπάλας και άρχισαν να παίζουν. Πολύ σύντομα έλαβαν και αυτά την
πρόσκληση από τους Κυρίους της Ξιμπάλμπα, να κατεβούν στον Κά-

τω Κόσμο.(βιβλ.ΙΙ, κεφ.7). Τότε φύτεψαν σπόρους καλαμποκιού μέσα στη σκηνή τους, που αν βλάσταιναν θα γνώριζε η μητέρα τους πως γύριζαν νικητές ενώ αν σάπιζαν θα είχαν πεθάνει.

Το Πόπολ Βου μας λέει ότι οι υποψήφιοι για τα Μυστήρια έπρεπε πρώτα να διασχίσουν δύο επικίνδυνα ποτάμια, ένα από λάσπη και ένα από αίμα. Ύστερα έπρεπε να πορευτούν σε τέσσερις δρόμους που οδηγούσαν στον Κάτω Κόσμο, το μαύρο, το λευκό, τον κόκκινο και τον πράσινο. Εκεί που τέλειωναν οι δρόμοι τούς περίμενε το συμβούλιο των ιερέων αποτελούμενο από δώδεκα(12) καλυπτροφόρους μαζί με ένα ξύλινο ομοίωμα, ντυμένο και στολισμένο όπως οι ίδιοι. Έλεγαν στους υποψήφιους να χαιρετήσουν το Βασιλιά, δείχνοντάς τους το ομοίωμα, για να δοκιμάσουν την οξυδερκεία τους. Έπειτα τους ζητούσαν να κατονομάσουν ένα-ένα τα πρόσωπα του συμβουλίου χωρίς προηγουμένως να τους έχουν συστηθεί και στη συνέχεια τους καλούσαν να καθίσουν σε μια ορισμένη θέση. Αν ξεχνούσαν οι υποψήφιοι το σεβασμό προς το πάνσεπτο συμβούλιο και καθόταν, σύντομα θα μετανοούσαν καθώς επρόκειτο για ένα πυρωμένο κάθισμα. Αν έδιναν τα σωστά ονόματα και ήταν αρκετά μετρίοφρονες ώστε να μην καθίσουν, πέραναν την πρώτη δοκιμασία και τους οδηγούσαν στο Σκοτεινό Οίκο, που ήταν η δεύτερη δοκιμασία.

Τα αδέρφια πέρασαν την πρώτη δοκιμασία με τη βοήθεια του κουνουπιού (διεισδυτική αντίληψη) που τσίμπησε τους καλυπτροφόρους με τη σειρά, αναγκάζοντάς τους να αποκαλύψουν τα ονόματά τους ρωτώντας ο ένας τον άλλο για το τσίμπημα που δέχθηκαν. Κατόπιν πέρασαν και τη δεύτερη δοκιμασία με επιτυχία, επιστρέφοντας στους Κυρίους της Ξιμπάλπα άκαυστα τα αναμμένα πούρα και τους αναμμένους δαυλούς που τους είχαν δοθεί. Δηλαδή την εσωτερική τους φλόγα που ήταν ακόμη ζωντανή μέσα τους. Όταν στη διάρκεια της ημέρας τους ζητήθηκε να παίξουν μπάλα με την πεποίθηση ότι θα τους νικούσαν, οι Κύριοι του Κάτω Κόσμου διαπίστωσαν ανήσυχoi ότι τα αδέρφια κατάφεραν την ισοπαλία σε όλα τα παιχνίδια μαζί τους.

«Ποιοι είναι αυτοί; Από πού ήρθαν; Ανησυχούμε γιατί αυτό που κάνουν δεν είναι καλό., είπαν μεταξύ τους οι Κύριοι της Ξιμπάλμπα..» (βιβλ.ΙΙ, κεφ.9)

Το παιχνίδι της μπάλας που έπαιζαν οι Μάγια δεν ήταν παιχνίδι ψυχαγωγικό αλλά τελετουργικό και παιζόταν στη διάρκεια των ισημεριών σε γήπεδα με σχήμα **■** (γιώτα κεφαλαίο). Αποτελούσαν μέρος των εορτών των ισημεριών, και οι δυο ομάδες (ιαγούαροι-νύκτα και αετοί-ημέρα) θεωρούνταν ότι είχαν την ίδια δύναμη όπως και τα δύο μέρη της ισημερίας. Οι παίκτες χρησιμοποιούσαν τους μηρούς, τους γοφούς και τους ώμους φορώντας προστατευτικά καλύμματα (τα «εφόδια» του Πόπολ Βου), και επιδίωκαν να περάσουν μια μπάλα από καουτσούκ μέσα από ένα πέτρινο δακτύλιο που βρισκόταν πάνω στο δεξιό και τον αριστερό τοίχο του κεντρικού μακρού διαδρόμου του γηπέδου. Οι νικητές αρχικά έκαναν αναίμακτες θυσιαστικές προσφορές στους θεούς για τη γονιμότητα της γης αλλά αργότερα, κάτω από την επίδραση των κατακτητών Τολτέκων-άγριου λαού του Κ. Μεξικού-άρχισαν να θυσιάζουν τους νικημένους.

Κατά μία άλλη εκδοχή ο αρχηγός της νικήτριας ομάδας πρόσφερε τον εαυτό του θυσία στους θεούς για την ευμένειά τους προς τη φυλή του. Ήταν δε αυτή, μια πράξη για την οποία ετοιμαζόταν σε όλη τη ζωή του. Τα σώματα των θυσιασμένων θαβόταν σε ειδικό χώρο δίπλα στο γήπεδο, ακολουθώντας τα δρώμενα του Πόπολ Βου, αν και κυριολεκτικά λαμβανόμενα, γιατί οι αρχαίοι Μάγια θεωρούσαν τα γήπεδα της μπάλας σαν πύλες προς τον Κάτω Κόσμο (ή πύλες των Μυστηρίων). Οι παίκτες δεν ήταν απλοί, καθημερινοί άνθρωποι αλλά συνήθως ευγενείς ή και αιχμάλωτοι βασιλείς και άρχοντες, και το παιχνίδι συχνά καθόριζε την τύχη τους. Σε κάποιες περιπτώσεις, όπως φαίνεται σε άλλα κείμενα-κώδικες των Μάγια, διαφορές ανάμεσα σε πόλεις-κράτη διευθετούνταν με το παιχνίδι της μπάλας, κατά τον ίδιο τρόπο που οι Πρώτοι Ιππότες βασιλείων της μεσαιωνικής Ευρώπης έδιναν τη νίκη ή την ήττα στο Βασιλιά τους και το κράτος τους.

Επιστρέφοντας στο μύθο, βλέπουμε την τρίτη δοκιμασία που έγινε στον Οίκο των Μαχαιριών ή Δοράτων. Η επόμενη ήταν στον Οίκο του Πάγου, η πέμπτη ήταν στον Οίκο των Τίγρεων και η έκτη ήταν στον Οίκο της Φυπιάς. Όλες οι δοκιμασίες γινόνταν στη διάρκεια της νύκτας ενώ την ημέρα έπαιζαν μπάλα με τους θεούς που προσπαθούσαν κάθε φορά να τους νικήσουν και να τους θυσιάσουν.

Οι Δίδυμοι ήρωες-θεοί όμως περνούσαν όλες τις δοκιμασίες και δεν έχαναν κανένα παιχνίδι, θυμώνοντας έτσι τους θεούς. Σε όλες τις δοκιμασίες πάλευαν για τη ζωή τους, μα η τρομερότερη από όλες ήταν η έβδομη στον Οίκο των Νυκτερίδων, όπου ο ίδιος ο θεός Νυκτερίδα Καμότης παρουσιαζόταν στους υποψήφιους, απειλώντας να τους αποκεφαλίζει αν δεν ήταν αρκετά προσεκτικοί. Πράγματι, ανυπόμονος για το ξημέρωμα ο Χουνναπού δεν πρόσεξε και αποκεφαλίστηκε από τον Καμότη, και το κεφάλι του κρεμάστηκε μέσα στο γήπεδο της μπάλας.. Κατόπιν οι θεοί κάλεσαν τον Ξπαλανκέ να παίξει μόνος του, πιστεύοντας στη νίκη τους. Όμως εκείνος ζήτησε τη βοήθεια των ζώων και του πνευματικού κόσμου. Ο πνευματικός κόσμος πάντοτε έρχεται και στηρίζει κάθε υποψήφιο για μύηση, όταν η καρδιά του είναι αγνή και εφόσον η δυσκολία που περνά, υπερβαίνει τις ανθρώπινες δυνατότητες για την επίλυσή της. (Αυτό δεν ήταν άλλωστε και το νόημα του «από μηχανής θεού»;

«Ἦρθε αμέσως η χελώνα και μόλις πλησίασε το σώμα του Χουνναπού, πήρε το σχήμα του κεφαλιού του... Τότε πολλοί μάγοι και η ίδια η Καρδιά του Ουρανού ήρθαν πάνω από τον Οίκο των Νυκτερίδων πριν ξημερώσει. Δεν ήταν εύκολο αλλά έδωσαν μάτια και μαλλιά στο νέο κεφάλι και μπορούσε μάλιστα και να μιλήσει... Έτσι όταν ξημέρωσε, ξεγέλασαν τους Κυρίους της Ξιμπάλμπα...» βιβλ.ΙΙ, κεφ.10)

Με τη βοήθεια του λαγού (νοητική σβελτάδα), ο Χουνναπού πήρε πίσω το κεφάλι του και το παιχνίδι τέλειωσε πάλι με ισοπαλία. Όμως οι Κύριοι της Ξιμπάλμπα ήταν αποφασισμένοι να τους σκοτώσουν και άναψαν μεγάλη φωτιά για να τους κάψουν. Τα αδέρφια έπεσαν μόνα τους στη φωτιά αφού πρώτα συμβούλευσαν τους δυο σοφούς που θα έπαιρναν τη στάχτη τους, να τη ρίξουν στο ποτάμι (βάπτισμα του πυρός και του νερού). Μέσα από το νερό ξαναγεννήθηκαν σαν άνθρωποι-ψάρια και ύστερα από πολλές περιπέτειες και αφού έγιναν μάγοι (Μύστες) ξακουστοί, προκάλεσαν το θαυμασμό των Κυρίων της Ξιμπάλμπα. Τότε όμως τους ξεγέλασαν και τους σκότωσαν ελευθερώνοντας τον πατέρα τους Χουν-Χούναπου και το θείο τους Βούκουμπ-Χουνναπού. Τους έφεραν στην επιφάνεια της γης για να τους λατρεύουν οι άνθρωποι που θα γεννιόταν αργό-

τερα, ενώ οι ίδιοι ανήλθαν στον ουρανό και έγιναν ο ήλιος και η σελήνη, αντίστοιχα.

Πιστεύεται πως το ζεύγος των Διδύμων αποτελεί όψεις του Πρώτου Πατέρα, θεού της ζωής, της δημιουργίας, της βλάστησης και του καλαμποκιού, αφού και οι σπόροι που φύτεψαν οι δίδυμοι ήρωες-θεοί πριν την κάθοδό τους στον Κάτω Κόσμο, είχαν τώρα βλαστήσει. (βιβλ.ΙΙ, κεφ. 13-14) Έτσι, με τη νίκη τους και την ανάσταση του πατέρα τους, ο θεός του Καλαμποκιού κυριαρχεί στο νέο κοσμικό κύκλο, στο Δένδρο της ζωής (Γαλαξία) με τη βοήθεια των δίδυμων γιων του (αστερισμός των Διδύμων), αλλά και τη βοήθεια της χελώνας, ζώου που κοιμάται τη νύκτα της βλάστησης (χειμώνας) και ξυπνά την ημέρα της βλάστησης (άνοιξη-καλοκαίρι). Η αρχαίο-αστρονομία των Μάγια σχετίζει τη χελώνα με τον αστερισμό του Ωρίωνα του Κυνηγού. Κυνηγοί ήταν οι Δίδυμοι ήρωες-θεοί αλλά επίσης ο πατέρας τους και ο θεός τους. Σε κάποιες αγγειογραφίες ο θεός της βλάστησης εικονίζεται να προβάλλει από το σκισμένο στα δύο καύκαλο της χελώνας(υπομονή και επιμονή), υποβοηθούμενος από τους γιους του. Σε άλλες αγγειογραφίες η χελώνα φέρει τρεις πέτρες ή τρεις κύκλους στην κορυφή του καύκαλού της, που ταυτίζονται με τα τρία άστρα της ζώνης του Ωρίωνα, αλλά και τις τρεις πέτρες της Πρώτης Εστίας, εκεί όπου άναψε η πρώτη φωτιά της νέας ζωής, αλλά και της εστίας στο μέσον της κατοικίας των Μάγια.. Όσο για το λαγό, ο αστερισμός του Λαγού βρίσκεται κοντά στα πόδια του Ωρίωνα. του Κυνηγού.

Όλα αυτά μας δίνουν την εικόνα του έναστρου ουρανού, έτσι όπως παρουσιάστηκε στα μάτια των αστρονόμων των αρχαίων Μάγια που υπολόγισαν και κατέγραψαν το ξεκίνημα του νέου κοσμικού κύκλου ζωής και της νέας δημιουργίας επί της Γης.

(Συνεχίζεται)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 25, 106 71 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.210 3620702 ΤΗΛ & FAX: 210 3610961

Είσοδος Ελευθέρα – Ώρα 8:00 μμ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

- 7 Πέμπτη, ΑΠΟΛΛΩΝ: Γ. Σιβρής,
Ο Βαθύτερος Σκοπός της Θεοσοφικής Εταιρείας
- 8 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Α. Κωστοβασίλη, Περί Αυτογνωσίας
- 14 Πέμπτη, ΑΡΤΕΜΙΣ: Κρ. Ιωαννίδου,
Η Εσωτερική Παράδοση τον 18ο αιώνα (μέρος 1ο)
- 15 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Ελεύθερο θέμα
- 21 Πέμπτη, ΑΠΟΛΛΩΝ: Γ. Σιβρής,
Εισαγωγή στη μυστηριώδη Καμπαλά
- 22 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Θ. Κατσιφής, Κρισναμούρτι

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

- 4 Πέμπτη, ΑΡΤΕΜΙΣ: Ερ. Λέτσερις, Η Φιλοσοφική Λίθος
- 5 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Κρ. Ιωαννίδου,
Τι δεν πρέπει να κάνει ένας Θεόσοφος
- 11 Πέμπτη, ΑΠΟΛΛΩΝ: Γ. Σιβρής,
Πώς συνδέεται το Κάρμα με τη Μετενσάρκωση

- 12 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Κ. Αντωνίου, Περί Ελευθερίας
- 18 Πέμπτη, ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ
ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
- 19 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Ερ. Λέτσερις, Τα Τσάκρας
- 25 Πέμπτη, ΑΡΤΕΜΙΣ: Κρ. Ιωαννίδου,
Η Εσωτερική Παράδοση τον 18ο αιώνα (μέρος 2ο)
- 26 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Α. Κωστοβασίλη,
Η ορθή λειτουργία της Θεοσοφικής Εταιρείας
(Κ. Μελισσαρόπουλου)

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

- 2 Πέμπτη, ΑΠΟΛΛΩΝ: Κ. Αντωνίου,
Η Ζωή και το Έργο του Ιησού Χριστού (μέρος 1ο)
- 3 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Θ. Κατσιφής, Κρισναμούρτι
- 9 Πέμπτη, ΑΡΤΕΜΙΣ: Κρ. Ιωαννίδου,
Οι Άγγελοι στη Γέννηση τον 19ο αιώνα
- 10 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Ελεύθερη Συζήτηση
- 16 Πέμπτη, ΑΠΟΛΛΩΝ: Κ. Αντωνίου,
Η Ζωή και το Έργο του Ιησού Χριστού (μέρος 2ο)
- 17 Παρασκευή, ΑΛΚΥΩΝ: Γ. Σιβρής,
Η Συμβολική Σημασία των Φύλακτων

Η Στοά ΗΛΙΟΣ θα συνεδριάζει κάθε Τρίτη (από 7/10/2004) για τους μήνες Οκτώβριο, Νοέμβριο και Δεκέμβριο, με ελεύθερα Θεοσοφικά και Φιλοσοφικά θέματα.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «ΙΛΙΣΟΥ»
Βουκουρεστίου 25, α' όρο-
φος Κωδ. 106 71, είναι ανοι-
κτά κάθε ημέρα από 10.30 -
1, εκτός Σαββάτου και Κυ-
ριακής.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ-ΔΩΡΕΕΣ

Παρακαλούμε όπως απο-
στέλλετε με ταχυδρομική
επιταγή προς: Περιοδικό

« Ι Λ Ι Σ Ο Σ »

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 25,

106,71 Αθήνα.

Επίσης αποστέλλετε με τρα-
πεζική επιταγή μόνο εις:

Θεοσοφική Εταιρεία, Βου-
κουρεστίου 25, 106 71, Αθήνα

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Ζάκυνθος: Παν. Βλαχόπουλος

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος

Ηράκλειο: Μ. Λασηθιωτάκη

Ιωάννινα: Ελευθ. Τζομάκας

Κέρκυρα: Γεώργιος Αγιούς

Λαμία: Γ. Μουτάφης

Λάρισα: Ισ. Φελλούς

Πάτρα: Αθ. Κοντοσάκης

Ρόδος: Αντ. Βεργωτής

Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης

Χαλκίδα: Δημ. Δημαρέλος

Χανιά: Εμμ. Νοδαράκης

Κύπρος:

Αθαν. Παπαδόπουλος

Γρ. Αυξεντίου 29

Μέγαρο Δίπα 456

Τ.Τ. 6021, Λάρινακα

Τηλ. 00357-24654511 (Οικίας)

Όλα τα άρθρα γνωστών συγγραφέων που δημοσιεύονται
στο περιοδικό Ιλισός φέρουν την ευθύνη των ιδίων για το
περιεχόμενό τους και δεν σχολιάζονται ούτε λογοκρίνονται
από την συντακτική επιτροπή του Ιλισού.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ Ή ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ

(χωρίς έξοδα αποστολής για παραγγελίες αξίας άνω των 60,00 €)

- Μετενσάρκωση (Παπύς)	11,00
- Η Ζωή μετά τον Θάνατο (Αννυ Μπέζαντ)	09,50
- Εισαγωγή στην Επιστήμη του Αποκρυφισμού (Τζουλιάνο Κρέμμιετς)	07,00
- Τσάκρα. Οι Πύλες της Ψυχής προς τους Αόρατους κόσμους (Κ. Λεντμπήτερ)	13,00
- Τα Αόρατα Σώματα του Ανθρώπου και οι Απεικονίσεις τους (Κ. Λεντμπήτερ)	21,00
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων της Σοφίας. Α' (Ροζέρ ντε Πεν)	13,00
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων της Σοφίας. Β' (Ροζέρ ντε Πεν)	14,00
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων της Σοφίας. Γ' (Ροζέρ ντε Πεν)	16,00
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων της Σοφίας. Δ' (Ροζέρ ντε Πεν)	15,00
- Ανώνυμη Αδελφότητα (Στέργου Χρούση)	08,00
- Μύστης κατά την τάξη Μελχισεδέκ (Στέργου Χρούση)	17,00
- Διδασκαλίες Αρνιόδων (Υβ Μπερτού)	10,00
- Το Κρυμμένο Νόημα του Τεκτονισμού (Γ. Γουΐλμχερστ)	11,00
- Η Μυστική Ιστορία του Τεκτονισμού (Κ. Λεντμπήτερ)	14,00
- Το Βιβλίο του Τέκτονος Μοθητού (Οσβάλντ Βιρτ)	16,00
- Το Βιβλίο του Τέκτονος Εταίρου (Οσβάλντ Βιρτ)	15,00
- Το Βιβλίο του Τέκτονος Διδασκάλου (Οσβάλντ Βιρτ)	20,00
- Τι οφείλει να γνωρίζει ο Διδάσκαλος Τέκτων (Παπύς)	10,00
- Αρχές και Φιλοσοφία των Ελευθεροτεκτόνων του Αρχαίου και Αποδεσμεγμένου Σκοπτικού Τύπου. (Morals and Dogma). Α' (Α. Πικε)	23,00
- Αριθμημένη Πολυτελής Έκδοση (Morals and Dogma). Α' (Α. Πικε)	43,00
- Αρχές και Φιλοσοφία των Ελευθεροτεκτόνων του Αρχαίου και Αποδεσμεγμένου Σκοπτικού Τύπου. (Morals and Dogma). Β' (Α. Πικε)	14,00
- Αριθμημένη Πολυτελής Έκδοση (Morals and Dogma). Β' (Α. Πικε)	32,00
- Τεκτονικών Μουσείων (No 16) (Πέτρου Γράβιγκερ)	16,00
- Θεμέλια Βασιλικής Τέχνης & Τεκτονικά Ομύλια (Πέτρου Γράβιγκερ) ..	16,00
- Ελληνικό Τεκτονικό Εγχειρίδιο (Ανδρέα Χρ. Ριζόπουλου)	22,00
- Οι Τέκτονες του '21 (Χρ. Ριζόπουλος))	12,00
- Η Ερμητική Παράδοση στον Ελευθεροτεκτονισμό. (Μίσρα(γ)ίμ – Μέμφις) (Sebastiano Caracciolo 330 906 976)	11,00
- Κάιν (Λόρδον Βύρονος). Μεταφυσικά Σχόλια του Φάμπρ ντ' Ολιβέ	45,00
- Τα Ιερά Μυστήρια των Μάγισ και των Κίτσε (Αύγουστος Λε Πλονζόν)	12,00
- Ο Μέγας Μύθος του Ναού (Ο Μύθος του Χιράμ) (Μ. Είλερ)	06,00
- Το Μέγα Απόρρητο Α' (Η Βασιλική Τέχνη) (Ελιφάς Λεβί)	10,50
- Το Μέγα Απόρρητο Β' (Τα Μυστήρια των Ιεροφαντών) (Ελιφάς Λεβί) ..	14,00
- Το Βιβλίο των Σοφών (Ελιφάς Λεβί)	12,00
- Η Βίβλος της Ελευθερίας (Ελιφάς Λεβί)	12,00
- Η Ερμητική και Καμπολιστική Ερμηνεία του Οράματος του Ιεζεκιήλ. (Ελιφάς Λεβί)	10,00
- Η Ερμητική και Καμπολιστική Ερμηνεία της Αποκαλύψεως του Ιωάννου (Ελιφάς Λεβί)	10,00
- Τα Παράδοξα της Υψηλής Επιστήμης (Ελιφάς Λεβί)	13,00
- Η Απόκρυφος Εξέλιξη της Ανθρωπότητας (Κ. Ζιναραζαντάζα	

- Γενεαλογία του Ανθρώπου (Άννυ Μπέζαντ)	12,50
- Οι Διδάσκαλοι και η Ατραπός (Κ. Λεντμπίτερ)	25,00
- Πραγματεία επί των Αποκρύφων Επιστημών (Παπύς)	21,00
- Το πρόβλημα του Κακού στο Αστρικό Πεδίο. Α' (Σ. ντε Γκουαϊτά)	23,00
- Το πρόβλημα του Κακού στο Αστρικό Πεδίο. Β' (Σ. ντε Γκουαϊτά)	17,00
- Το πρόβλημα του Κακού στο Αστρικό Πεδίο. Γ' (Σ. ντε Γκουαϊτά)	21,00
- Οι Δοξασίες και οι Τελετουργίες των αποκρύφων Οργανώσεων (Φάκελλος Μαγεία) (Μισέλ Μονρώ)	11,00
- Πως θα καταπολεμήσουμε την Βασκανία (Παπύς)	07,00
- Ο Παράκελσος και η ουσία της Διδασκαλίας του (Φρ. Χάρτμανν)	19,00
- Αναζητώντας τους Ροδόσταυρους (Φραντς Χάρτμανν)	12,00
- Για το Ερυθρό Ρόδο και τον Χρυσό Σταυρό (Ερμητισμός, Αλχημεία και Μυητικά Τάγματα) (Ζ. Π. Τζιουντίσελι Ντε Κρεσσάκ - Μπασελερί)	13,00
- Αυτοκυριαρχία και Πεπρωμένο με τους Κύκλους της ζωής (Χ. Σ. Αιούις)	17,00
- Ο Αριθμός 7 (Γρ.Κατσαρέα)	12,00
- Η Μυστικιστική ζωή του Ιησού (Χ. Σ. Αιούις)	16,00
- Προσενχές από όλο τον κόσμο (Μάνυ Τσιλάρ)	08,00
- ECCE HOMO (Λουί Κλωντ ντε Σαιν Μαρτέν)	08,00
- Ο Εσωτερικός χαρακτήρας των Ευαγγελίων (Ε. Π. Μπλαβάτσκι)	08,00
- Η Γένεσις της Τραγωδίας και η Επίδρασις των Ελευσινίων Μυστηρίων (Εδουάρδου Συρέ)	17,00
- Η Γένεσις της Τραγωδίας (Εδουάρδου Συρέ) (Πολυτελής Έκδοση)	60,00
- Ο Πυθαγόρας και η Μυστική Διδασκαλία του (Π.Γράβιγγερ)	44,00
- Η Τετρακτύς των Πυθαγορείων (Π. Czogalla – Γερ. Στουράιτης)	05,50
- Ο Θρύλος του Τέταρτου Μάγου (Χένρυ Βαν Ντάικ)	05,00
- Το Κοράκι (Με σκληρό εξώφυλλο) (Εντγυρ Άλβαν Πόε)	10,00
- Μέγα Ελληνο-Αγγλικό Λεξικό (Τζον Πίκερινγκ)	52,00
- Αφίσα "Ροδοσταυρικός Πίνακας του Ερμητισμού και της Αλχημείας"	11,00
- 7 Γκραβούρες του Ραφαήλ Σάντι (Πολυτελής Έκδοση)	73,00

ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ

- Η Κεκρυμμένη Ζωή εντός του Τεκτονισμού (Κ. Λεντμπίτερ) κυκλοφορεί τον 01/04
- Morals and Dogma. (Μέρος Γ') (Α. Pike)
- Το πρόβλημα του Κακού στο Υλικό πεδίο (Σ. ντε Γκουαϊτά)
- Το πρόβλημα του Κακού στο Ηνευματικό πεδίο (Σ. ντε Γκουαϊτά)
- Η Ζωή και η Διδασκαλία του Ιάκωβου Μπαίμε (Φραντς Χάρτμανν)
- Η Μικρή Εγκυκλοπαίδεια του Δυτικού Αποκρυφισμού (Ζολ. Καστελλό)
- Ο Εσωτερισμός της Γενέσεως (Η Εβραϊκή γλώσσα αποκατεστημένη) (Φάμπρ
ντ' Ολιβέ)

Ονοματεπώνυμο Τηλέφωνο
Οδός Αρ. Πόλη Τ.Κ.

(1257)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχ. Διεύθυνση: Τ.Θ. 51134, 145 10 Κηφισιά

Τηλ.: 210.80.77.513 Fax: 210.62.50.513

<http://www.tetraktys.gr> e-mail: tetraktys@otenet.gr

ΓΕΝΕΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ

του ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΣΥΡΕ

Το έργο αυτό αναφέρεται στον εσωτερισμό του θεάτρου και την προσπάθεια που πρέπει να γίνει για να αφυπνισθεί εκ νέου η ανθρώπινη ψυχή, μέσω του ιερού δράματος: Η Ιερή Χορευτριά στην Αρχαία Ινδία • Το Μυστήριο του Διονύσου και ο Διθύραμβος • Ο «Προμηθεύς» και η Προμηθεΐκή Ιδέα • Η «Ορέστεια» • Η Αθήνα του Περικλέους και το Πνεύμα του Σοφοκλέους • Ο «Οιδίπους Τύραννος» και το Εσωτερικό Αίνιγμα της Σφιγγός • Τα Μυστήρια της Ελευσίνας • Η Ψυχή στους τρεις Κόσμους • Το Ιερό Δράμα της Ελευσίνας • Η Συγχώνευση του Μύθου του Διονύσου και της Περσεφόνης από τους Ευμολπίδες • Ο Θρήνος της Δήμητρος και η Μύσις του Τριπτόλεμου • Η Σύνθεση της Προμηθεΐκής και της Ελευσινίου Ιδέας • Το Υπερβατικό στοιχείο στο Έργο του Γκαίτε • Ανάλυση του «Φάουστ» • Το Μυστηριακό στοιχείο στην Ζωή και το Έργο του

Ριχάρδου Βάγκνερ • Ο «Ιπτάμενος Ολλανδός» και ο Κατώτερος Εαυτός • Ο «Πάρσιφαλ» και ο Θεός Εαυτός • Ο «Τριστάνος και η Ιζόλδη» και η Ουράνια Αγάπη.

Χαρακτηριστικά: Τριχρωμία, μεγάλο σχήμα (22x30cm), σκληρό εξώφυλλο, χρυσοτυπίες, χαρτί σαμουά (ώχρα). Τα πρωτογράμματα (όπως το Η που σας παραθέτουμε) είναι του 19ου αιώνα (1880), εμπνευσμένα από την Αρχαία Ελλάδα και φιλοτεχνημένα από Γερμανό Φιλέλληνα. Τα κοσμήματα (βινιέτες και τελειώματα) αντιγράφουν τα μοτίβα του Ελληνικού κλασικισμού. Επίσης, συνοδεύεται από χαρακτηριστικά (γγραβούρες) εποχής. Την πολυτελή έκδοση μπορείτε να την βρείτε μόνον στο βιβλιοπωλείο TERZO BOOKS του Village Center στο Μαρούσι, στην ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΖΩΗ (Πυραμίδα) στο Δήλεσι, ή να την παραγγείλετε απ' ευθείας από τον εκδοτικό μας οίκο. Τιμή 60,00 €

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 51 134, 145 10 Κηφισιά

Τηλέφωνο: 210.80.77.513 Fax: 210.62.50.513

<http://www.tetraktys.gr> e-mail: tetrakty@otenet.gr